

Experiències de Menors amb el Sistema de Protecció a la Infància i l'Adolescència de Catalunya:

Una Anàlisi Interpretativa des de la Mirada de la Psicopedagogia Sociocomunitària.

Autor: Ramon Masip Garcia
Universitat: Universitat Oberta de Catalunya (UOC)
Estudis: Màster Universitari en Psicopedagogia
Tutor: Oscar Chiva Bartoll
Data: 18 de juny de 2023

Dedico aquest treball a tots els infants i adolescents que per situacions diverses estan i han estat tutelats, perquè han de recórrer un camí amb moltes adversitats; però també a totes les professionals del sistema, perquè cada dia intenten donar llum a aquestes ànimes vulnerables.

Sobretot agrair a la meva parella i les meves filles d'acollida, qui estimo amb tot el meu cor, per la paciència i el suport incondicional que han tingut amb mi durant tot aquest trajecte.

Gràcies per ensenyar-me dia rere dia.

Resum

El sistema de protecció a la infància i l'adolescència s'executa de forma estructural i unidireccional, repercutint en última instància, sobre les menors tutelades. Aquest treball pretén visibilitzar algunes d'aquestes experiències, mitjançant una anàlisi interpretativa des de la perspectiva de la psicopedagogia sociocomunitària. La metodologia qualitativa per donar resposta a la pregunta d'investigació és la fenomenològica hermenèutica, mitjançant entrevistes semiestructurades. L'execució d'aquestes ha estat intencionadament organitzada en sentit contrari a l'execució estructural i unidireccional del sistema. El resultat d'aquesta anàlisi ha estat discutida amb un marc teòric basat en l'anàlisi institucional i estudis de traumateràpia. A més, també s'ha realitzat un anàlisi acurat de l'impacte socioemocional que ocasiona el sistema en aquests menors. Aquest fet a permès detectar i avaluar necessitats i co-crear unes propostes de millora, les quals poden contribuir a orientar i assessorar els recursos per millorar la intervenció amb aquests menors. En resum, funcions concretes de les professionals de la psicopedagogia. A propòsit d'això, cal remarcar com es dedueix que aquesta lògica en l'àmbit sociocomunitari pot contribuir positivament, per una banda, en el creixement dels professionals, i per altra banda, en la qualitat de la vida dels menors tutelats.

Paraules clau: psicopedagogia sociocomunitària; sistema de protecció; infància i adolescència; experiències de menors tutelats.

Abstract

The child and adolescent protection system is implemented in a structural and unidirectional manner, ultimately affecting the minors under guardianship. This work aims to make visible some of these experiences, through an interpretive analysis from the perspective of socio-community psychopedagogy. The qualitative methodology to answer the research question is the phenomenological hermeneutic, through semi-structured interviews. The execution of these has been intentionally organized in the opposite direction to the structural and unidirectional execution of the system. The result of this analysis has been discussed with a theoretical framework based on institutional analysis and trauma therapy studies. In addition, a careful analysis of the socio-emotional impact caused by the system on these minors has also been carried out. This allowed us to detect and assess needs and co-create improvement proposals, which can help guide and advise resources to improve intervention with these minors. In summary, specific functions of psychopedagogy professionals. In relation to this, it should be noted how this logic in the socio-community field can contribute positively, on the one hand, to the growth of professionals, and on the other hand, to the quality of life of the minors under guardianship.

Keywords: socio-community psychopedagogy; protection system; childhood and adolescence; experiences of minors under guardianship.

Contingut

1 Introducció	6
2 Justificació	8
3 Plantejament del Problema, l'Objecte d'Estudi i la Pregunta d'Investigació.....	10
4 Objectius	13
4.1 Objectiu General	13
4.2 Objectius Específics.....	13
5 Marc Normatiu.....	13
5.1 Marc Internacional.....	14
5.2 Marc Estatal	15
5.3 Marc Autonòmic	17
6 Marc Teòric.	19
7 Aportació a la Societat i a la Ètica Professional	22
8 Metodologia.....	25
8.1 Disseny i Tipus d'Investigació.....	25
8.2 Dimensió Ètica.....	27
8.3 El Context i les Persones Participants.	27
8.4 Els Instruments i la Recollida de Dades.....	29
8.5 La Temporalització.	31
8.6 Plantejament i Anàlisi de la Informació	33
9 Resultats i Discussió	35
9.1 La Retirada i l'Ingrés al Centre d'Acollida	36
9.1.1 Situació de Desempament.....	36
9.1.2 L'ingrés al Centre d'Acollida.....	37
9.2 La Circulació pel Sistema de Protecció.....	38
9.2.1 EL Centre d'Acollida.	38
9.2.2 Les Propostes i els Centres.....	39
9.2.3 La Relació amb les Educadores Socials.	40
9.2.4 Vincles de Primer Grau dintre del Sistema.	41
9.2.5 Necessitat d'una Estabilitat Emocional: La Importància dels Referents.....	42
9.3 La Majoria d'Edat.	44
9.4 La Relació amb l'EAlA.....	45
9.4.1 Efectes d'aquesta Relació.	45
9.4.2 Dintre del EAlA.....	46
9.4.3 Cal Seguir amb aquesta Relació?	47

10. Propostes de Millora.....	47
11. Conclusió.....	51
Referències Bibliogràfiques	54
Annex	59

1 Introducció

La Llei dels Drets i les Oportunitats a la Infància i l'Adolescència (LDOIA 14/2010 de 27 de maig) té una naturalesa protectora sobre els menors que es troben en situació de risc o de desemparament, a la vegada protegeix els seus drets i els ofereix oportunitats amb el propòsit de promocionar el seu benestar. Sobre això, a les llars no hi ha càmeres per saber quina situació s'està vivint, i no és fins en algun moment en què algun recurs, com per exemple l'educatiu, el de seguretat, el de salut, etc., o alguna persona externa del nucli familiar, sigui qui detecta i denuncia la situació de negligència per part dels referents, el qual afecta als menors que resideixen en l'esmentat nucli familiar.

Mentrestant, aquests infants han estat creixent en un entorn on s'han viscut situacions que no els són beneficiosos; ans al contrari, els perjudica greument la salut, tal com exposen Barudy i Dantagnant (2010) referint-se als menors que habiten o han habitat en un entorn negligent durant els primers anys de vida, "el buen o mal funcionamiento del cerebro y, por ende, de la mente, depende en gran parte de la calidad de la relaciones interpersonales de las madres y los padres" (p. 23). En altres paraules, els entorns negligents afecten, segons els seus estudis, directament a la conducta de l'infant, el qual pot ocasionar que en un futur tingui una percepció de la normalitat basada en la negligència i la violència, el qual afectaria a les seves relacions en la vida adulta.

Sobre això, la mateixa llei de protecció a la infància i l'adolescència regula que, davant el desemparament d'un menor, sigui prioritària la retirada de l'infant del nucli familiar, perquè no es continuï maltractant la seva integritat holística. Tanmateix, independentment de la situació en què estiguin vivint, quan s'executa la separació, que han de pensar i sentir els infants quan se'ls allunya dels seus referents? Què se'ls diu per justificar aquesta acció? Quan arriben al centre com estan? Com són els primers dies? Hi ha tot un ventall de preguntes que queden submergides en l'objectivitat de la llei i les persones que l'executen. Ara bé, aquestes professionals cuiden la subjectivitat de l'experiència dels menors? És a dir, l'objectivitat de la llei protegeix la seva subjectivitat?

Sobre això, durant el temps que resideixen en centres de menors, aquests van circulant per diferents recursos, canviant d'un centre a un altre segons el projecte, l'edat, les necessitats de cada infant o adolescent, i les places disponibles que hi ha en els centres, etc. Altrament, hi ha la possibilitat de ser acollits per una família, el qual "sempre que sigui possible, tenen preferència respecte [...] l'internament [...] en un centre públic o concertat" (LDOIA, 2010, art.120); encara que, la realitat és que la majoria dels menors estan en centres i no pas en famílies d'acollida. Concretament, segons

l'informe de la DGAIA del desembre de 2022, dels 8678 menors que estan en mesura protectora a Catalunya, el 41,8% estan en mesura d'acolliment, concretament, 3629 menors, dels quals, 2385 estan en família extensa i la resta en famílies d'acollida. En canvi, el 57,7% estan en centres residencials, és a dir, 5004 menors (DGAIA, 2022, p.11).

A propòsit d'això, si ens endinsem dintre d'un centre de menors, es troba una casa espaiosa on hi ha espai per a un mínim de vuit infants o adolescents, en funció de la finalitat del recurs; una persona directora i educadores socials que compleixen amb els seus torns de feina, i que durant el seu torn, vinculen amb els menors i treballen socioeducativament amb elles i ells, "el objetivo es lo educativo, porque lo asistencial ya está dado" (Equipo Norai, 2007, p.19); llavors, no és qüestió de valorar que és millor o pitjor, ja que això és molt subjectiu, sinó com els afecta la metodologia actual, és a dir, la forma de funcionar, tant per part de la institució com des de les mateixes professionals. Per tant, la qüestió que es planteja des d'aquest treball és, quina és la seva experiència dintre d'aquest circuit? És a dir, que han viscut. I sobre això, com s'han sentit i com se senten davant de cada canvi? En referència a educadors que venen i van, al canvi de recurs, la forma en què se'ls comuniquen aquests canvis que han de fer, etc.

En resum, la llei de protecció a la infància i l'adolescència vetlla pel benestar dels menors i la seva promoció. Així doncs, els objectius principals del sistema són "la restauració de la naturalesa protectora de l'entorn de l'infant, assegurant el seu benestar i el compliment dels seus drets" (Casas i Velázquez, 2020, p. 5). Ara bé, els escolta la llei per ser crítica amb ella mateixa? Com se'ls acompanya en aquest procés des de l'organisme competent? I sobretot, com ho viuen i que senten els menors al llarg de tot aquest camí ple de canvis constants i incerts en una època de creixement físic, social i emocional, en la qual estan construint la seva identitat? Quines són les seves pors?

Aquestes qüestions seran el pilar d'aquesta investigació, les quals permetran concretar la línia de treball. Aquest es desenvoluparà mitjançant l'anàlisi del coneixement de les persones afectades amb responsabilitat del sistema de protecció; a més, de la informació cercada en altres estudis. Sobre aquestes dades es realitzarà una anàlisi interpretativa, és a dir, a partir de les experiències i les emocions dels menors, però també de professionals de l'àmbit, i en la mesura del possible, de professionals de la institució competent en matèria de protecció a la infància i l'adolescència. Tot això, amb el propòsit de visibilitzar psicopedagògicament la sensible realitat que hi ha al darrere del sistema de protecció. I detectar si hi ha necessitats no cobertes en la intervenció i, també, si estan contemplades per la mateixa llei de protecció a la infància i l'adolescència.

Aquesta psicopedagogia (la de la sensibilitat) intenta proposar un model corporal que pugui superar perspectives històriques, en part encara vigents, que categoritzen el cos des d'una òptica negativa. Més enllà de les hermenèutiques que entenen els cossos com a elements a dissoldre, controlar, eliminar o subjugar, ens situem en una lectura del cos com a espai de possibilitat per a la inscripció del subjecte en el social (Planella, 2017, p.32).

2 Justificació

El meu nom és Ramon Masip, soc educador social en un pis de joves de 16 a 18 anys on treballem per a la seva autonomia en assolir la majoria d'edat, però també sóc, juntament amb la meva companya, pare d'acollida de dues noies. Exerceixo aquest ofici des del 2017 i l'aprenentatge al llarg d'aquests anys ha estat, i segueix sent immens. Tanmateix, amb el temps he conegut, i de fet estic coneixent la institució que gestiona la protecció a la infància i l'adolescència. Altrament, fa aproximadament un any que som família d'acollida, i a grans trets, encara que sembli que l'única diferència entre la tutela i l'acolliment sigui que la guarda la tingui una direcció d'un recurs com pugui ser un Centre d'Acollida, un CRAE, un pis d'autonomia, etc., o una família, la diferència és molt més profunda i rellevant, sobretot per a les vides dels infants i les adolescents.

En el meu exercici com a educador social al llarg d'aquests anys he descobert un funcionament merament institucional, basat en el control i unes normes quasi iguals per a tothom, dic quasi iguals perquè sempre estem les educadores socials per personalitzar el tracte i relativitzar la norma a cada infant i adolescent a cada situació, context i necessitats socioeducatives. Aquest fet és necessari, ja que una de les prioritats dels centres de menors és el fet d'intentar generar un clima de casa, és a dir, generar un sentiment de pertinença d'aquell espai, ara bé, aquest concepte pot resultar ambigu, puix cadascú ho entén a la seva manera, principalment perquè cada menor té una història de vida particular, la qual els ha ensenyat una normalitat diferent del que és una llar.

Sobre això, l'acolliment va molt més enllà d'introduir unes persones menors a dintre d'un nucli familiar, ja que en una família on no existeix una situació de risc i menys de desemparament, la normalitat és molt diferent que a una llar on si hi ha aquestes situacions, com també, és molt diferent estar dintre d'un centre; per exemple, cada dia observo que la normativa és molt més estricta en un centre que a la llar, a la vegada que la convivència és molt diferent, ja que, en una llar els referents

són sempre les mateixes persones i no fan tornos, no es posen de baixa, ni tenen vacances i desapareixen unes setmanes; en canvi, en un centre, les educadores socials tenen els seus horaris, fan les seves vacances i canvien de recursos o de feina si els escau; llavors els vincles que aquests infants i adolescents puguin agafar solen ser ben diferents i inestables, com també la diferència de la normativa pot afectar-los emocionalment i relacionalment amb el seu entorn.

Per tot això, m'agradaria elaborar una anàlisi interpretatiu a partir de diferents experiències d'infants i adolescents que van ser retirats de les seves famílies biològiques, i posteriorment aollits, sigui per famílies d'acollida com per la mateixa institució. Tanmateix, seria necessària tenir present l'experiència per part de les professionals del sistema, en aquest cas professionals de l'educació social que treballen den diferents recursos, com també de professionals de la Institució Col·laboradora d'Integració Familiar (ICIF) la qual pertany a l'Institut Català de l'Acolliment i l'Adopció (ICAA), òrgans els quals regulen i gestionen tot el sistema de l'acolliment i l'adopció a Catalunya; i professionals de la Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (DGAIA) la qual és l'encarregada d'adquirir la tutela i generar les resolucions per atendre els menors en situació de desemparament. A tot això, amb el propòsit de contrastar l'experiència vivencial dels menors des de la pròpia experiència, com també des de la perspectiva de les professionals.

Per acabar, cal posar èmfasi la realització acurada d'aquest treball en l'àmbit de la psicopedagogia sociocomunitària, ja que durant la realització del màster he detectat que en aquest terreny la psicopedagogia té molt a fer i poc fet. L'àmbit sociocomunitari és un terreny molt ampli, que va des d'infants fins a persones de la tercera edat. Tanmateix, aquest treball només és la petita part d'una petita part de l'àmbit, però penso que aquest camí l'hem de recórrer entre totes les persones involucrades. A més a més, la psicopedagogia sociocomunitària centrada en els menors tutelats, també necessita entendre les emocions i els contextos per on circulen aquests infants i adolescents, perquè tot i que el sistema de protecció de menors és necessari en la societat en què vivim, realitzar un bon tracte institucional, i tenir present les experiències objectives, però sobretot les subjectives, les quals són les que ens ensenyen a les persones referents a treballar per l'excel·lència en aquest terreny, tant des de la intervenció directa, però sobretot des de la intervenció institucional.

Un psicopedagog, per a mi, és un aventurer. Algú que, amb la motxilla plena de valors i de compromís, pretén llançar-se a la selva i al dolor de la societat injusta, i comparteix el contingut de la seva bossa amb altres que troba en el camí (Essomba, 2006, p. 15).

3 Plantejament del Problema, l'Objecte d'Estudi i la Pregunta d'Investigació

El desenvolupament del sistema de protecció a la infància i l'adolescència ha creat una xarxa de treball que té el propòsit de detectar situacions de risc i desemparament en menors de Catalunya. Tanmateix, ha creat un protocol d'intervenció, aquest pretén prevenir i protegir aquests menors. En situacions de negligència i desemparament, la llei executa un *modus operandi*, aquest consisteix en retirar els menors del nucli familiar, assumint la tutela la Generalitat de Catalunya i oferint la guarda a aquelles persones que rebin l'encàrrec de proporcionar al menor un entorn segur, i pugui gaudir dels seus drets i facilitar-li els processos de promoció del seu benestar.

Sobre això, el problema està en com els arriba l'execució d'aquesta llei, és a dir, com afecta a nivell emocional i social el protocol d'intervenció als infants i els adolescents. La modernitat sòlida de la qual en parla Bauman (2002) consisteix en aquesta rigidesa de la llei i els seus protocols, en l'execució acordada en nom del benestar; ara bé, sense tenir present la profunditat de l'ésser, en aquests cas dels menors.

La modernidad sólida era el mundo de los legisladores, creadores de rutinas, mundo de autoridades; líderes que sabían lo que era mejor y maestros que enseñaban a seguir adelante. La modernidad líquida no ha abolido las autoridades creadoras de ley, sino que ha permitido que coexistan pero sin que mantengan su potestad durante demasiado tiempo. Cuando las autoridades son muchas tienden a cancelarse entre sí, y la única autoridad posible es la de quien debe elegir entre ellas (Bauman, 2002, p. 26).

Quant un infant o un adolescent és retirat del seu nucli familiar, ha de canviar de recurs, etc., són decisions que decideixen les seves referents de la institució. Aquestes poden generar un neguit emocional en el menor; ja que, experimentar com un grup de persones estan decidint on ha d'anar i que fer; i per exemple, que davant la negació dels progenitors, la retirada pot ser forçosa amb presència de la policia. Aquests exemples són situacions que poden afectar negativament el menor. Tal com exposen Barudy i Dantagnan (2005), "cuando los niños son retirados de sus familias, la continuidad de los vínculos afectivos no siempre se garantiza de una manera adecuada" (p.64). En altres paraules, és un moment on l'infant perd aquest vincle a mesura que passen els dies, les setmanes i els anys, si escau; i viu en un centre aïllat del seu nucli familiar. A més a més, aquest no està sempre en un mateix lloc, ja que cada recurs té la seva finalitat, per tant, aquest s'haurà de mudar de casa i inclús de ciutat si escau, fent i desfent vincles.

En muchos casos, el niño es considerado como un paquete que puede ser enviado de un lado a otro, sin tener en cuenta que, como ser vivo, él o ella se vinculan afectivamente con las personas adultas [...] Estos procesos destructivos, que provocan lo que hemos llamado «síndrome del peloteo», favorecen el desarrollo de uno de los trastornos más graves del apego: el apego desorganizado. [...] estas perturbaciones producen niños desconfiados, con comportamientos disruptivos y violentos, incapaces de crecer con los demás y para los demás (Barudy y Dantagnan, 2005, p. 64-65).

A propòsit d'això, quan s'ha d'executar una retirada del nucli familiar, o hi ha alguna decisió sobre el canvi del recurs, són els EAIA qui estan valorant i determinant les resolucions finals; tanmateix, aquests equips agafen vincle amb els menors? És a dir, entaulen un lligam basat en la confiança, el qual sigui suficient com per a què l'infant o l'adolescent se senti segur en el moment d'aquests canvis? Són informats degudament amb una informació adequada a la seva edat per a què puguin entendre el perquè i per a què de tot?

Els equips tècnics, en llur intervenció durant el procés d'estudi i avaluació, han d'escoltar l'adolescent, l'infant si té prou coneixement, i també les persones que tinguin la potestat parental, tutelar o la guarda, sempre que sigui possible. A aquests efectes, els progenitors o els titulars de la tutela o de la guarda estan obligats a comparèixer a la seu administrativa a la qual se'ls convoqui (LDOIA, 2006, art. 106).

Sobre això, en la Carta de Drets i Deures dels nens, nenes i adolescents que viuen en centres, elaborada per Tamayo (2010), el primer dret que exposa és "saber perquè t'estàs en un centre i conèixer quins són els teus drets i deures (el teu tutor o tutora i la persona professional de l'EAIA t'ho ha d'explicar de manera que ho entenguis)" (p.5). Aquesta carta va ser aprovada amb motiu de la LDOIA (2010). Ara bé, tot i que concreta amb l'acció, en cap cas es contempla la sensibilitat, ni s'especifica la relació entre la persona que comunica i la persona menor, llavors, podria ser qualsevol persona? O és necessari l'existència d'un vincle perquè l'infant se senti més segur?

A tot això, hi ha la possibilitat que els EAIA tinguin una ràtio molt gran per professional, de fet només a Catalunya¹, el desembre del 2022 hi havia 8678 menors amb mesura protectora, de 17982 casos amb expedient obert al sistema de protecció. Tot això, gestionat per 57 equips professionals i un total de 470,5 professionals. Es pot considerar la possibilitat d'entaular un vincle positiu i de confiança per

¹ INFORME ESTADÍSTIC MENSUAL Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (DGAIA) Desembre de 2022.

part d'algun professional d'aquests equips amb aquests menors? Com és la relació que entaulen amb els infants? Com els afecta aquest tipus de relació?

Un altre aspecte rellevant és la inexistència de relació entre l'infant i el centre on anirà a viure. Per una banda, hi ha un informe per a les professionals del centre, on s'exposa la situació sociofamiliar i el motiu del desemparament, entre altra informació que s'hagi pogut extreure. I per altra banda, l'infant tan sols sap el que se li ha dit sobre aquell centre durant aquell mateix dia de la retirada, o anteriors en cas de canvi de recurs. El més important és que l'infant no té vincle amb algú d'aquell recurs amb qui es pugui sentir segur, per tant, com pot afectar aquesta experiència al menor? “El equipo en este momento previo al ingreso debería valorar cómo se ubicará ese sujeto en la institución. Pero en realidad todavía no sabe nada; conoce el caso, pero no conoce al niño” (Equipo Norai, 2007, p.42).

Per acabar, el paradigma és que les professionals competents en matèria de protecció de menors prenen decisions en funció de l'anàlisi prèvia de l'entorn on viu l'infant, si aquest no compleix el requisits legals, es declara situació de desemparament. Automàticament s'engega l'engranatge i s'executen les accions necessàries posant al centre el benestar del menor. Aquestes decisions poden afectar a l'estat psicològic, social i emocional de l'infant, desenvolupant noves conductes i reconstruint la seva identitat, així ho exposa Pujal (2015) quan diu que “totes aquestes pseudodecisiones van influir i transformant el tipus de persones que hem esdevingut” (p. 22).

Seguint amb Barudy i Dantagnant (2010) exposen com el vincle positiu és una necessitat fonamental associada al desenvolupament de l'infant; “esta fuente de amor y seguridad es la responsable, entre otras, del desarrollo de la empatía y la seguridad de base (Bowlby, 1972)” (p. 212); llavors, es pot considerar que el sistema de protecció a la infància i l'adolescència, amb el seu *modus operandi*, està afectant negativament l'empatia i al sentiment de seguretat de l'infant?

En consecuencia, se sustituye el pensar por el actuar, por la tramitación de recursos y por los actos de derivación.

La lógica del protocolo se impone y, en consecuencia, nos encontramos ante un sujeto atrapado en las garras del control de las instituciones, así como un profesional atrapado en la rutina del protocolo y en el paradigma problema-solución (Milner, 2004) (Medel, 2016, p.67).

A propòsit de tot l'exposat, la pregunta d'investigació d'aquest treball és: com són les experiències dels menors que circulen pel sistema de protecció a la infància i l'adolescència?.

4 Objectius

4.1 Objectiu General

L'objectiu general d'aquest treball és **visibilitzar experiències del sistema de protecció a la infància i l'adolescència de Catalunya, posant èmfasi a les percepcions i a les emocions dels menors** a partir del moment en què són retirats de la família, entren al circuit i circulen per aquest.

4.2 Objectius Específics

Per assolir aquest objectiu general es plantejaran quatre objectius específics:

1. Examinar els protocols d'intervenció en situació de desemparament a partir de l'experiència dels menors i la perspectiva de les professionals.
2. Conèixer les experiències viscudes de les menors entrevistades amb el sistema de protecció.
3. Analitzar l'impacte psicosocial dels menors en cada moment en que s'ha generat un canvi vital dintre del sistema.
4. Estudiar la posició de les professionals que intervenen en infants i adolescents tutelats.

5 Marc Normatiu

El marc normatiu referent a la protecció de la infància i l'adolescència té un recorregut extens, que va des de principis del segle XX fins al dia d'avui. Així i tot, val a dir que no tots els països del món perceben ni lluiten pels mateixos drets de llurs menors. De fet, a l'Estat Espanyol, això és matèria autonòmica, a excepció de territoris que per poder adquisitiu o diferències competencials es continua regint des de la normativa estatal. Sobre això, cada comunitat autònoma manté diferències en l'enfocament.

Amb propòsit de clarificar aquest contingut, aquest marc es dividirà en tres marcs, *l'internacional*, *l'estatal* i *l'autonòmic*, ja que la cronologia segueix aquests tempos, a més a més, d'encaminar el marc normatiu des de l'amplitud de les convencions sense poder jurídic fins ala concreció de lleis autonòmiques.

5.1 Marc Internacional

Per començar, s'ha de remuntar als inicis de la Gran Bretanya del segle XIX per trobar la gènesis de les primeres legislacions que protegien els infants i les dones en el món laboral, concretament la primera llei sorgeix el 1819, on es prohibeix a menors de nou anys a treballar a la indústria tèxtil. Cal entendre que al segle XIX també emergeix des d'allí la Revolució Industrial, tot i així, no serà fins a mitjan del mateix segle quan s'estendrà per Europa diferents legislacions en protecció dels infants i les dones en el món laboral.

A propòsit d'això, no va ser fins a inicis del segle XX quan començà la normativa internacional sobre la regulació dels drets de les persones, que culminà a París en la Declaració Universal dels Drets Humans (1948). En aquesta declaració en relació amb la infantesa trobem: "La maternitat i la infantesa tenen dret a una cura i a una assistència especials. Tots els infants, nascuts d'un matrimoni o fora d'un matrimoni, gaudeixen d'igual protecció social" (Declaració dels Drets Humans, 1948, art. 25), és a dir, en aquesta declaració confirma l'especial atenció que necessiten les mares i els infants en pro a un vincle positiu i una criança ecològica. Aquest text és vinculant a tots els països signants, entre aquests trobem l'Estat Espanyol.

Anterior a aquesta declaració de drets humans, cal mencionar el pediatre, pedagog, escriptor i activista social Janusz Korczak (1878-1942) el qual fou pioner sobre el plantejament de la necessitat de protegir els infants i en elaborar una llista de drets essencials per a la seva protecció. Aquesta acció la va assumir posteriorment, el 1924, Eglantyne Jebb (1876-1928), activista social i fundadora de *Save the Children*, va redactar la primera Declaració dels Drets de l'Infant, també anomenada Declaració de Ginebra, compost per cinc punts. Posteriorment, aquest text va ser debatut i treballat per les Nacions Unides, i tot i valorar la possibilitat de redactar una nova declaració, finalment van adoptar el text de Jebb (1924) i el van ampliar a set punts el 1948, mateix any de la Declaració dels Drets Humans (DUDH). Aquesta va anar evolucionant fins que el 20 de novembre de 1959 es va convertir en la Declaració Universal dels Drets dels Infants adoptada per l'Assemblea General de les Nacions Unides.

Sobre això, aquesta declaració no tenia una vinculació jurídica amb els països vinculats a les Nacions Unides, i per tant no es caracteritzava per tenir un pes d'obligatorietat sobre aquests; llavors els països, independentment del posicionament social i polític que tenien davant aquesta Declaració, no la van adoptar mitjançant la creació d'una llei ni cap document legal.

A propòsit d'això, el 1979 es defineix com l'Any Internacional del Nen, en el qual es va aprofitar per iniciar un seguit d'esdeveniments de conscienciació per a l'adopció d'aquests drets de l'infant pels diferents països, és a dir, que el document tingui un pes jurídic perquè sigui vinculant als marcs legals de cada país que pertany a les Nacions Unides, entre aquests països està l'Estat Espanyol.

Finalment, després d'una dècada de treballar per a l'adopció d'aquest marc normatiu sobre els drets dels infants per part dels diferents països, el 1989, inspirada en l'anomenat anteriorment, Janusz Korczak, se celebrà la Convenció sobre els drets de l'infant, adoptat per l'Assemblea de les Nacions Unides i on se celebrà la signatura, ratificació i adhesió per la resolució de l'Assemblea General 44/25 del 20 de novembre de 1989; però no fou fins al 2 de setembre de 1990, d'acord amb l'article 49 que no entrà en vigor de forma general, tanmateix, no serà fins al 5 de gener de 1991 que entrà en vigor a l'Estat Espanyol.

Com s'ha pogut observar en el marc normatiu internacional, en el segle XIX, el fet que un infant treballés per sobreviure era quelcom normalitzat a la societat, no obstant això, la falta d'interès per la protecció d'aquests com la falta d'una pedagogia, reflexió i marc normatiu sobre la protecció de menors en situació de risc o desemparament era una realitat. A més, possiblement la paraula desemparament no existia amb la connotació que té actualment, i potser l'usaven en altres contextos que no tenien res a veure amb la infància i l'adolescència. Dos conceptes irrellevants en aquella època, però que, a poc a poc, van anar prenent pes i donant significat a aquest moment vital dels infants i dels adolescents, fet el qual es va aconseguir que anessin adquirint drets, però que es va haver d'insistir durant més d'una dècada per aconseguir el suficient pes jurídic perquè la Declaració Universal dels Drets de l'Infant (1959) fos un document vinculant als estats membres de les Nacions Unides.

5.2 Marc Estatal

El marc de referència a l'Estat Espanyol per a la protecció dels menors començà a crear-se el 26 de gener de 1990, l'Estat Espanyol va firmar a Nova York la Convenció sobre els Drets dels Infants adoptada per l'Assemblea General de les Nacions Unides el 20 de novembre de 1989, fent així que aquests drets tinguessin un poder vinculant sobre els estats membres. Sobre això, Espanya va ratificar i adherir la Declaració Universal dels Drets dels Infants (1959) el 6 de desembre de 1990 mitjançant l'Instrument de Ratificació d'aquesta, tanmateix, aquest instrument no va entrar en vigor a l'Estat fins al 5 de gener de 1991.

Abans d'aquesta ratificació, però, trobem el principal marc de l'Estat Espanyol, la Constitució espanyola (6 de desembre de 1978) o també anomenada Carta Magna, és el principal marc regulador del país. Dintre d'aquesta es troba en l'article 39 com els poders públics són els responsables de garantir l'atenció i la protecció integrals als menors, tanmateix, en el punt quart del mateix article explica el compromís dels acords internacionals exposant, "els infants gaudiran de la protecció prevista en els acords internacionals que vetllen pels seus drets" (CE, 1978, art. 39).

A part de la Constitució espanyola (1978), anteriorment a aquesta, el 25 de juliol de 1889 a Espanya es va publicar a la "Gaceta de Madrid" el Codi Civil (1889); tanmateix, i posteriorment, a l'Estat Espanyol es va publicar oficialment en l'estat democràtic el Codi Civil, mitjançant el Reial decret de 24 de juliol de 1989. Aquest document regula el dret privat dels ciutadans i està compost per quatre llibres, entre aquests, el que incumbeix en aquest treball és el llibre primer el qual tracta l'àmbit de les persones, i on es troben les famílies i dintre d'aquestes, els drets dels menors i la seva protecció i promoció.

A banda de tot això, cal entendre que l'Estat espanyol era un país més centralitzat del que ho és actualment, i per tant era el mateix estat qui tenia les competències en aquesta matèria, encara que la mateixa Constitució de 1978 trobem en l'article 148 que les comunitats autònomes podran assumir certes competències, entre elles està l'assistència social. Però no serà fins al 2006 que Catalunya comenci a assumir competències mitjançant la creació del propi Estatut d'Autonomia, fet el qual permet la mateixa Constitució en l'article anterior, el 147. Sobre el marc normatiu autonòmic en parlarem més endavant.

A propòsit d'això, l'Estat Espanyol va desenvolupar la primera llei de protecció a la infància i l'adolescència concretament amb la Llei 21/1987 d'11 de novembre per la qual es modifiquen determinats articles del Codi Civil i de la Llei d'enjudiciament civil en matèria d'adopció. Com es pot comprovar no és una llei com a tal, sinó que és un marc normatiu que modifica, atenent les noves necessitats socials detectades. Ara bé, no és fins al cap de nou anys quan es publica la Llei Orgànica 1/1996 de 15 de gener, de Protecció Jurídica del Menor, de modificació parcial del Codi Civil i de la Llei d'enjudiciament civil, la primera llei que s'endinsa en concretar en aquesta matèria, i per primera vegada es parla de desemparament.

De las Leyes citadas, la 21/1987, de 11 de noviembre, es la que, sin duda, ha introducido cambios más sustanciales en el ámbito de la protección del menor.

A raíz de la misma, el anticuado concepto de abandono fue sustituido por la institución del desamparo, cambio que ha dado lugar a una considerable agilización de los procedimientos de protección del menor al permitir la asunción automática, por parte de la entidad pública competente, de la tutela de aquél en los supuestos de desprotección grave del mismo. (Protección Jurídica del Menor, 1996, exposición de motivos 1).

5.3 Marc Autonòmic

Quant al marc normatiu de Catalunya, tal com s'ha esmentat en l'apartat anterior, la Constitució espanyola (1978) concretament en l'article 148, exposa que les comunitats autònomes podran assumir competències en algunes matèries, entre aquestes, trobem l'assistència social, la qual engloba els serveis socials bàsics i tota la cartera i serveis destinats a assistir persones vulnerables d'aquesta societat per aconseguir els drets que tenen com a persones. Entre tot aquest ventall de persones, trobem els menors, és a dir, els infants i els adolescents.

Sobre això, és rellevant matisar que totes les lleis i competències autonòmiques no s'han de contradir en el marc constitucional de 1978, ja que cal entendre Catalunya com un territori amb autonomia però no amb independència d'Espanya.

Catalunya comença a adquirir competències en ple dret a partir de la creació de l'Estatut d'Autonomia el qual va ser aprovat el 19 de juliol de 2006. Aquest document regula l'autonomia i els límits de l'autogovern de Catalunya, és a dir, és la norma institucional bàsica del territori. Dintre d'aquest document es troba el capítol I el qual fa referència als drets i deures en l'àmbit civil i social, tanmateix, és l'àmbit que engloba totes les persones com els seus drets dintre del territori català, en això, és a partir d'aquest apartat de l'Estatut de 2006 quan es desenvolupen els serveis socials i la seva cartera mitjançant la llei 11/2007 d'11 d'octubre de serveis socials, la qual especifica que "en el cas dels infants i els adolescents en situació de risc, el règim jurídic de protecció ha d'establir la forma d'exercir els drets establerts [...] en l'àmbit dels serveis i els recursos per als infants i els adolescents" (article 11).

Sobre això que s'exposa en la llei de serveis socials, cal tornar a l'Estatut d'Autonomia (2006) per endinsar-nos en el capítol I esmentat en el paràgraf anterior, on es trobarà, en referència als infants i

els adolescents el següent: “Els menors tenen dret a rebre l'atenció integral necessària per al desenvolupament de llur personalitat i llur benestar en el context familiar i social” (article 17). Per tant, és a partir d'aquí que es desenvolupa el marc normatiu català en referència a la protecció dels infants i dels adolescents, mitjançant la creació de la Llei dels Drets i les Oportunitats en la Infància i l'Adolescència 14/2010 de 27 de maig.

Per acabar, aquesta llei, també anomenada LDOIA (2010), és el marc de referència on es descriuen les definicions de situació de risc i de desemparament, quins són els indicadors per determinar cada situació, cal esmentar que aquests indicadors van ser aprovats mitjançant l'Ordre BSF/331/2013 de 18 de desembre per la qual s'aproven les llistes d'indicadors i factors de protecció dels infants i adolescents. Per dur a terme totes les accions necessàries per a l'acompliment de la LDOIA, l'Administració de la Generalitat de Catalunya crea la Direcció General de la Infància i l'Adolescència (DGAIA), amb el propòsit de gestionar els diferents àmbits de la present llei; en resum, és l'organisme que promou el benestar dels menors en situació de risc amb el propòsit de promocionar positivament el benestar d'aquests, altrament, també assumeix la protecció i la tutela dels infants si la situació ho requereix.

Capítol I. Disposicions generals

Article 1. Objecte de la llei

1. Aquesta llei té per objecte la promoció del benestar personal i social dels infants i els adolescents i de les actuacions de prevenció, atenció, protecció i participació dirigides a aquestes persones a fi de garantir l'exercici de llurs drets, l'assumpció de llurs responsabilitats i l'assoliment de llur desenvolupament integral.

2. Aquesta llei fixa el marc en què s'han de dur a terme les activitats de participació i de promoció dels drets i del benestar dels infants i els adolescents, i les activitats per a atendre'ls i protegir-los en les situacions de risc o de desemparament. (LDOIA, 2010).

En resum, com hem pogut observar, l'àmbit de la protecció i promoció dels menors és competència autonòmica actualment, tanmateix, dintre de la llei trobem tot un seguit de recursos per detectar les situacions de risc i desemparament, com també els protocols a seguir en cada cas. Sobre això, i encara que s'emmarqui l'interès superior del menor, aquest interès només serà la part objectiva de la llei aplicada per unes persones que poden tenir la seva part subjectiva, si més no, a banda del que s'exposi

en la llei sempre queda l'actuació de la persona professional davant del menor, la qual, en cap cas s'emmarca més enllà de l'esmentat, és a dir, l'interès superior del menor, però no hi ha constància per exemple, de quins aspectes emocionals, socials i psicològics s'han de tenir en compte per part de les professionals per executar els protocols, és a dir, no es té en compte l'experiència, la vivència que viurà el menor ni quins efectes pot produir en ell; sobretot si en aquesta experiència hi ha presència policial tal com s'esmenta en la llei, quan s'han de canviar de recurs, si han de deixar algun germà petit al centre, com pot afectar el vincle o per exemple, si han de canviar de centre si ja tenen un sentiment de pertinença creat, com afecta això. Un altre aspecte important són els canvis de referents, cal entendre que les educadores socials són persones que desenvolupen la seva feina, aquestes estableixen uns vincles amb els infants i els adolescents, aquests vincles poden ser efímers, ja que alguns només estan per substitució, com també quan canvien de recurs van a un centre on les educadores són unes altres i això no els permet establir un vincle constant i necessàriament segur al llarg de tots els anys que estan circulant pel sistema de protecció, llavors, la qüestió és, tenen vincles estables per part dels seus referents? Estan protegits emocionalment amb aquesta situació? Són interrogants que no estan emmarcats dintre d'aquest marc normatiu.

6 Marc Teòric.

Tal com s'ha esmentat anteriorment, la mateixa Constitució espanyola de 1978 posa de manifest la possibilitat que les comunitats autònomes puguin adquirir certes competències, entre aquestes trobem l'assistència social, la qual és la que engloba els serveis socials i tal com s'ha esmentat, a partir de la creació de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya (2006) es desenvolupen tot un ventall de lleis al respecte per assolir la plena competència d'aquest àmbit. Ara bé, que significa assistència social?

Etimològicament, per una banda, la paraula assistència o assistent sorgeix del llatí i es desglossa amb el prefix *ad-* (proximitat), *sistere* (estar fix en un lloc) *-nt-* (agent, el qui fa l'acció) i el sufix *-ia* (qualitat); per tant, trobem que l'assistència és quan una persona que està en un lloc, el qual és proper a alguna altra persona o alguna cosa, en el nostre cas es farà referència a persona; i aquest espai compartit és de qualitat. Altrament, la paraula social també prové del llatí i els components lèxics són, *socius* (company) i el sufix *-al* (relatiu a), també en deriva de la paraula *socii* (aliat), per tant, trobem que social significa estar en relació amb altres persones les quals hi ha interacció. Llavors, si unim ambdós

conceptes, trobem que l'assistència social consisteix en el fet que una persona es mantingui en un lloc proper a una altra persona, amb la qual s'ha d'aliar, i ambdues han de tenir el propòsit que aquest temps i espai sigui de qualitat, si més tal com exposa Medel (2016):

Los encargos institucionales que a menudo recibimos los educadores están impregnados de tintes asistenciales o de control; tomar el encargo en clave pedagógica implica realizar un trabajo de traducción: «El encargo es un enigma y como tal no puede ser plenamente revelado. El encargo no es un objeto sólido, que pueda ser entregado y recibido, es una construcción frágil que debe ser cimentada, arropada, sostenida, para que llegue a cuajar» (Roy, 2012, pág. 132) (p. 70).

Sobre això, l'assistència social es podria concretar amb una paraula, la qual és molt usada per les professionals de l'educació social, com també en l'àmbit dels serveis socials, aquesta és la paraula acompanyament, la qual deriva de la paraula company; etimològicament prové de la paraula llatina *cum* (junt a) i *panis* (pa), i el seu significat és, persona amb qui es comparteix el pa, és a dir, l'acció de compartir el pa amb una altra persona.

Por todo ello, uno de los principales retos que nos deberíamos proponer consiste en preguntarnos cómo ocupar el lugar de adultos para ayudar al niño a salir de la omnipotencia, para que pueda comprender que su deseo no hace ley, que choca con la existencia de los demás y que va a tener que aceptar salir de sí mismo para poder crecer y formarse como sujeto (Medel, 2016, p. 20).

En resum, sota el paradigma d'aquests conceptes, cal matisar que l'assistència social és apropiat-se a una altra persona, i que aquest apropament sigui de qualitat, tanmateix, perquè hi hagi qualitat s'ha d'acompanyar, el qual significa persona amb qui compartir el pa, és a dir, persona amb qui compartim un espai, unes experiències, persona amb qui recorrem un camí, no amb el propòsit d'ensenyar quelcom, sinó amb el propòsit de descobrir, i estar al seu costat quan ho necessiti i tingui amb qui confiar. "El terme acompanyament és en realitat un concepte paraigua que abraça múltiples formes d'entendre i treballar amb persones que es troben en situació de dificultat social" (Planella i Moyano, 2012, p. 89). Això no obstant, recórrer aquest camí pot conduir a les professionals de serveis socials i l'educació social a entaular un vincle. Aquesta paraula va més enllà de l'acompanyament, ja que si l'analitzem prové de la paraula llatina *vinculum* (cadena, lligam) formada a partir de la paraula *vincire* (lligar), per tant, el vincle significa enfortir la relació entre dues o més persones.

Sobre això, per què és important generar i enfortir el vincle amb els infants i els adolescents que estan tutelats o han de ser tutelats? Segon Barudy i Dantagnan (2010) expertes en traumaterapia infantil i juvenil, exposen que “la capacidad de vincularse con los hijos y las hijas, sintiéndolos, reconociéndolos y cuidándolos como tales, es uno de los requisitos indispensables para poder ejercer las múltiples tareas de la parentalidad social” (p. 92). Llavors, cal entendre que els menors que han estat en situació de desemparament en el seu nucli familiar, possiblement no han gaudit d'un vincle positiu amb els seus progenitors, o potser sí, però només amb un dels dos; qui sap, hi ha tantes històries com nenes i nens hi ha al sistema de protecció, i les que no es saben. Tanmateix, el fet de no haver tingut un vincle positiu i haver viscut una situació de desemparament, negligència i possible maltracte per part dels progenitors pot repercutir negativament en el desenvolupament del seu cervell. Segons Rygaard (2005) és fonamental mantenir un contacte físic, ja que el considera tan important com la mateixa alimentació, “porque no solamente satisfacen la necesidad psicológica fundamental de sentirse vinculado afectivamente con sus cuidadores, sino que, éstos son estímulos indispensables para la maduración del cerebro”, per contra, “se ha demostrado que la ausencia de contacto y la falta de cuidados hacen que el cerebro produzca más adrenalina, lo cual predispone también a comportamientos más impulsivos y agresivos” (Barudy i Dantagnan, 2010, p. 75-77).

Sobre això, com pot impactar en un infant una retirada d'urgència del seu nucli familiar? És a dir, amb la presència d'unes persones que l'infant no coneix de res, amb la presència policial, amb la posició que prenen els referents biològics, etc. A tot això, cal sumar el fet d'anar a un altre lloc que no has vist mai, on l'atendran unes persones que no coneix, amb nenes i nens que possiblement tampoc sabrà qui són, etc. I arribat en aquest punt, quina és la informació que rep l'infant pel que fa al que acaba de viure? Tot un escenari que pot ocasionar una situació d'estrès, i que tot i que era necessària, i inclús urgent, l'assistència social, és important realitzar un bon acompanyament, i perquè això sigui així cal tenir present el vincle i amb ell, la resiliència, no com un procés de superació d'una dificultat, sinó com un procés preventiu i de preparació per a l'adversitat. Segons Manciaux, Vanistendael, Lecomte i Cyrulnik (2003) “la resiliència es la capacidad de una persona [...] para desarrollarse bien, para seguir proyectándose en el futuro a pesar de los acontecimientos desestabilizadores, de condiciones de vida difíciles y de traumas a veces graves” (Barudy i Dantagnan, 2010, p. 56).

Quant a tot això, la qüestió és, estan preparats tots aquests menors per tenir una experiència d'aquestes característiques? Estan preparats els joves al llarg del seu camí institucional per ser separats dels seus germans, els quals són l'únic vincle que mantenen d'ençà que van ingressar al sistema? S'està valorant per part de la institució la importància del vincle per proporcionar un

acompanyament de qualitat? Es realitza un treball previ i a posterior? Se'ls manté informats en tot moment de la seva situació?

[...] existen pruebas científicas irrefutables sobre el carácter nocivo de los contextos familiares, institucionales y sociales productores de malos tratos infantiles, en el desarrollo de la personalidad de un niño o niña (Barudy, J., 1998, 2001; Barudy J., Dantagnan M., 2005; Van der Kolk, B. A.,1996; Garbarino J., y col., 1986; Van Ijzendoorn, M.,Barkersmans-Kranenburg, 2003) (Barudy i Dantagnan, 2011, p. 17-18).

7 Aportació a la Societat i a la Ètica Professional

Aquest treball pot obrir les portes a generar un debat sobre la praxi que es realitza amb els menors tutelats des de la institució, i fins a quin punt es tenen en compte aspectes essencials de les seves vides. Val a dir que tots els protocols que s'han de seguir per dur a terme una retirada d'un menor d'un nucli familiar estan defensats dintre de la mateixa llei, per tant, posar-los en qüestió és posar en qüestió la mateixa llei i el sistema de protecció. Ara bé, és innegable la necessitat d'aquest marc legal en la societat en què vivim, però també és un treball per l'excel·lència el qüestionament i reflexió sobre aquest, i evidentment, intentar millorar-lo per aplicar una praxi de qualitat.

A més a més, pot aportar l'obtenció, per part de la institució i els diferents recursos, una ampliació de la consciència en l'àmbit de la infància i l'adolescència, ja que difícilment es qüestiona si les actuacions són ecològiques, o contràriament, són perjudicials per als diferents àmbits de la persona amb qui s'està intervenint. Queda clar que, l'objecte del mateix sistema de protecció és el benestar i la inclusió social dels menors, la qual està basada en noves oportunitats i la promoció social, però perquè això sigui possible cal tenir al davant una persona que vegi aquestes oportunitats, ja que davant un mal tracte, segons els estímuls ambientals que hagi viscut com també l'herència biològica i l'epigenètica, serà necessari no generar més danys en l'experiència d'aquests infants i adolescents.

No cabe ninguna duda de que el propio desarrollo cerebral depende de los cuidados y de los buenos tratos que cada persona haya recibido tanto en su niñez como en su vida adulta. Diferentes investigaciones sobre el impacto de la negligencia y los malos tratos [...] han demostrado diferentes formas de atrofia y daño cerebral (Bonnier, C. Et al., 1995) (Barudy i Dantagnan, 2005, p. 29).

Tanmateix, cal entendre la percepció del menor, és a dir, com viu les experiències, si té la capacitat de fer un cribratge positiu o negatiu de les experiències que va vivint, i després cal remarcar que no totes les experiències són iguals i no tots els menors tenen algun suport fora del nucli familiar, per tant, per la qual cosa en referència a l'entorn ambiental, són detalls que fan que cada cas sigui particular i únic.

Aquest treball es pretén desenvolupar mitjançant una anàlisi interpretatiu, és a dir, a partir de les dades qualitatives, aquestes s'obtidran a partir d'entrevistes a menors tutelats, com també a professionals del sistema de protecció a la infància i l'adolescència. Un cop obtingudes les dades necessàries s'anirà desenvolupant una anàlisi acurat i limitat als objectius del mateix treball, tanmateix, a la vegada cal treballar amb sentit crític i constructiu sobre la teoria, si més no, sempre justificant amb investigacions, estudis i altres documents d'acord als mateixos arguments, ja que la interpretació de les dades sempre tindrà una vessant subjectiva.

Entenem l'entrevista com una situació comunicativa. [...]. Cal concebre l'entrevista com un espai i un temps de proximitat amb l'altre. Aquest espai de proximitat pretén generar les condicions per tal que sigui possible desactivar desconfiances i resistències, i promoure seguretat i confiabilitat. En aquest sentit, l'entrevista és un instrument mitjançant el qual ens donem un lloc de confiança els uns als altres. Perquè això sigui possible l'intercanvi comunicatiu entre els interlocutors ha de ser igualitari. (Bolea i Cárcel, 2019, p. 18).

Sobre això, cal remarcar la importància de desenvolupar unes accions responsables, per tant, totes les entrevistes seran anònimes, només es visibilitzarà aquella informació referent a rols professionals, ja que serà necessària per entendre l'entrevista i la subjectivitat d'aquesta per part de la persona entrevistada, tanmateix, es farà signar el consentiment facilitat per la UOC, per contra, no es realitzarà cap entrevista sense prèvia informació ni signatura del document.

Per acabar de comprendre l'aportació d'aquest treball és necessari entendre la psicopedagogia sociocomunitària. Etimològicament, per una banda, tenim la paraula psicopedagogia, la qual significa: l'estudi de la ment del nen o l'aportació cultural a la ment del nen; altrament, la paraula sociocomunitària prové de la combinació de les paraules social i comunitari. Social ja l'hem analitzat i significa aliat, en relació amb altres persones amb les quals s'interacciona; i la paraula comunitari s'observa que els components lèxics són *cum* (junt a), *munus* (deure, ocupació), *-tat-* (indica qualitat) i el sufix *-ari* (pertinença, procedència), per tant, significa que un conjunt de persones que pertanyen

a un grup tenen el deure de contribuir qualitativament en el si del mateix. Llavors, si analitzem psicopedagogia sociocomunitària significa, aproximadament, aportar a la ment dels infants i els adolescents l'adquisició d'una cultura on mitjançant la interacció els uns amb els altres, a la vegada que hi ha implícit el deure de realitzar aportacions de qualitat per al benestar del grup al qual es pertany; ja que si es contempla l'epigenètica de cada menor "podría afirmarse que la herencia establece los límites de la potencialidad de cada característica y que las influencias del ambiente determinan, dentro de los límites dados, el nivel de desarrollo terminal de un sujeto" (González, 2015, p. 72). D'aquí la importància de mantenir un acompanyament de qualitat, i generar un vincle segur i positiu, amb el propòsit de generar un entorn ecològic.

Per tant, contribuir per al benestar, detectant noves necessitats i essent crític amb el sistema, és una tasca innata de les persones professionals de la psicopedagogia; "paral·lelament a un creixent grau d'organització i articulació de les accions educatives que es duen a terme en aquestes institucions, va sorgint la necessitat d'anar configurant progressivament un espai professional adequat per a la intervenció psicopedagògica" (Badia i Mauri, 2006, p. 27). En aquest cas, el que s'intenta és aprofundir dintre del sistema de protecció a la infància i l'adolescència per visibilitzar experiències, dictar noves directrius amb el propòsit de millorar la intervenció institucional i millorar l'experiència dels infants i els adolescents durant l'etapa més important de la seva vida, sobretot perquè són menors que han estat o han de ser retirats de la seva llar, i per tant se'ls ha prohibit; continuar residint a la seva llar, relacionar-se amb el seu entorn i saber dels seus referents biològics ocasionant sofriment quan no es sap res. A la vegada se'ls imposa estar en un altre lloc, obligats a conèixer uns nous referents, els quals compleixen el seu torn de feina i desapareixen, conèixer altres menors amb motxilles diferents, però també pesades; en definitiva una situació gens fàcil, i si a tot això li sumes el tracte, la qüestió és, que se'ls està ensenyant? Com pot afectar aquesta dinàmica a les seves relacions? Quina és la seva percepció de la normalitat? Afectarà les seves relacions humanes? Potser són aspectes que s'han distorsionat amb l'experiència abans d'ingressar en un centre, però almenys, i aquí serà subjectiu, la institució ha de ser reparadora, sobretot quan tracta amb una part de la societat del futur. "Podría afirmarse que la herencia establece los límites de la potencialidad de cada característica y que las influencias del ambiente determinan, dentro de los límites dados, el nivel de desarrollo terminal de un sujeto" (González, 2015, p. 72).

8 Metodologia

8.1 Disseny i Tipus d'Investigació.

En la present investigació es pretén conèixer i visibilitzar la relació que hi ha entre el sistema de protecció a la infància i l'adolescència i els mateixos menors, i aquesta vinculació com els afecta. El propòsit rau en avaluar aquesta relació i detectar necessitats dels menors dintre del sistema, el qual és una tasca psicopedagògica. Tal com exposen Bolea i Cárcel (2019) en aquest tipus d'investigació, no és suficient unes actuacions puntuals, sinó que és necessari introduir-se dintre del marc, aprofundir el màxim possible, en aquest cas, del sistema de protecció a la infància i l'adolescència. Aquest aprofundiment té el propòsit d'adquirir "noves comprensions sobre la situació objecte d'avaluació, canvis de mirada, i els reajustament necessaris" (p. 7), si més no, perquè això sigui viable és necessària la col·laboració de diferents agents del sistema.

Sobre això, serà rellevant mantenir, com a professional de la psicopedagogia, una postura d'indagació i de no saber. El motiu d'aquesta posició és necessària per obrir les portes al coneixement submergit dintre de cada experiència i de cada professional. A més, serà rellevant no judicialitzar les respostes, ans al contrari, mantenir-se objectiu davant aquestes, donant valor a totes i cada una d'elles per poder posar-les en joc, amb l'objectiu de generar coneixement a partir de la seva interpretació. "El valor no és posar sobre la taula el que sap l'assessor per a concloure (la resposta), sinó poder fer explícit el que no sabem per a obrir (la pregunta) a un procés d'elaboració compartida" (Bolea i Cárcel, 2019, p. 20).

Per materialitzar quelcom, aquest treball pretén elaborar una anàlisi interpretativa, és a dir, a partir de la informació que s'extregui, analitzar-la i interpretar-la, amb l'objecte d'avaluar la relació existent entre el sistema de protecció de menors a Catalunya, concretament a les Terres de l'Ebre i els menors tutelats o extutelats, i com aquesta relació els ha anat afectant emocionalment en les diferents decisions que s'han decidit des de les professionals de la institució. Tanmateix, aquesta tipologia d'investigació és necessària que vagi agafada de la mà de les professionals de la psicopedagogia; el motiu és el que exposen Bolea i Cárcel (2019) quan diuen que "la redacció de l'informe psicopedagògic hauria de ser el resultat d'un treball de reflexió sobre tota la informació" (p.40).

A propòsit d'això, el mètode d'investigació que s'utilitzarà per desenvolupar aquesta investigació serà el fenomenològic hermenèutic. Primerament la fenomenologia es un sistema d'investigació que es basa en els fenòmens, si més no, a través de l'entrevista es descriuen situacions, experiències, cal entendre aquesta descripció i entendre l'essència de l'experiència, és a dir, les emocions i el nivell de benestar de les persones. En paraules de Rodríguez-Gómez (2018) "lluny de les mesures estadístiques,

lluny de les relacions de causa-efecte, ens ajuda a comprendre, des de la perspectiva i de les experiències personals (és a dir, percepcions, actituds, creences, sentiments i emocions), determinats fenòmens educatius” (p. 38). Per exemple: com se senten els menors tutelats davant el fet d’haver de tornar a canviar de casa? Segonament, l’hermenèutica, paraula que prové del grec i significa: l’art d’interpretar, explicar o traduir; en aquest cas, interpretar les paraules de les persones entrevistades com també la comunicació no verbal i aprofundir en el sentiment i el missatge intern en l’experiència. Per tant, una investigació fenomenològica hermenèutica es basa a estudiar l’essència dels fenòmens a partir de les experiències individuals d’una comunitat, amb el propòsit de generar un coneixement, tal com exposa Ayala (2008) “la fenomenología hermenéutica aspira a responder a otra exigencia crucial de la pedagogía: desarrollar conocimiento pertinente que capacite al educador para afrontar lo particular y único de la situaciones educativas vividas con cada niño” (p. 414).

Referent a la metodologia, en la investigació fenomenològica hermenèutica no hi ha un mètode tècnic el qual seguir curosament, sinó que consisteix en recórrer un camí cap a l’obtenció d’aquesta essència de les experiències. En altres paraules, “[...] no es un método en el sentido de un conjunto de procedimientos de investigación que se pueden dominar de un modo relativamente rápido (Van Manen, 2003: 48)” (Ayala, 2008, p. 411).

En resum, la investigació fenomenològica hermenèutica posa el focus d’atenció en la comprensió de l’experiència, per tant, serà rellevant posar el focus en el recorregut de cada menor tutelat, ja que en aquest camí està la relació entre la institució i el menor, i per tant, quines emocions han generat en l’infant o l’adolescent. Cal entendre que aquesta relació és asimètrica, ja que és una relació entre una institució que executa automàticament i una persona que està en fase de creixement en tots els nivells, amb rellevància al nivell social, psicològic i emocional. Per tant, el tipus de problema es basa en la necessitat de descriure l’essència dels fenòmens viscuts per part de diversos individus amb experiències similars. En aquest cas els menors que estan o han estat tutelats a Catalunya, els quals seran la unitat d’anàlisi. I sobre aquesta metodologia, cal entendre la investigació fenomenològica i hermenèutica com un sistema d’investigació essencial per a les disciplines de la psicologia, l’educació i la filosofia (Rodríguez-Gómez, 2018, p. 36-37). Per tant, aquesta metodologia d’investigació encaixa amb la psicopedagogia sociocomunitària.

8.2 Dimensió Ètica.

Referent a l'exposat, cal posar èmfasi a la dimensió ètica en aquest treball, és rellevant tenir present que es tractarà informació altament sensible, la qual forma part d'històries de vida; per tant, aquestes no han de ser jutjades, si més no, s'han de validar les paraules aportades per part de les persones participants en les diferents entrevistes, això no significa que cal posar en joc aspectes que puguin contradir-se entre ambdós participants, ja que cadascú viu, sent i experimenta des del seu propi jo; "No pueden tomarse a las personas sólo como objetos de estudio, sino que debemos reconocerlas precisamente como personas con derechos bien definidos, incluyendo desde luego el respeto a sus formas de vida, a su autonomía y a su privacidad (Velasco, 2003: 254)" (Sañudo, 2006, p. 93). Tanmateix, serà necessari el seu consentiment per escrit i signat, i s'haurà de preservar l'anonimat, com també, quedarà restringida l'exposició d'aquesta informació fora d'aquest treball.

Per tant, no hi ha una veritat absoluta, sinó que la finalitat és exposar, com bé s'ha dit anteriorment, un punt de partida, aquesta és la responsabilitat ètica en aquest treball, en altres paraules "la investigación cualitativa reconoce la individualidad de los sujetos como parte constitutiva de su proceso indagador" (Sañudo, 2006, p. 92).

8.3 El Context i les Persones Participants.

El context d'aquest treball s'emmarca dintre del sistema de protecció a la infància i l'adolescència, parafrasejant Mª Fernanda Chocomeli (Asociación Psicopedagogía, 2023, 16m 06s) en una conferència organitzada per la UOC i COPOE² sobre la figura de la psicopedagogia sociocomunitària, on manifesta la importància d'aquesta en aquest àmbit, emfatitzant la rellevància del treball d'aquesta professional per a la promoció dels drets dels infants i adolescents, el qual és el que s'analitzarà des de la perspectiva psicopedagògica en aquest treball.

Altrament, el segon ponent en aquesta conferència, Oscar Martínez (Asociación Psicopedagogía, 2023, 23m 29s) exposa que, en l'àmbit sociocomunitari hi ha molts tipus de professionals, que en moltes ocasions s'encarreguen de desenvolupar tasques concretes de la psicopedagogia; per tant, emfatitza en el fet que el psicopedagog no només ha de ser aquell professional que executa, sinó també qui ajuda amb el diagnòstic i ofereix suport a les professionals de l'àmbit per a la intervenció.

² Confederación de Organizaciones de Psicopedagogía i Orientación de España.

En resum sobre l'exposat, la psicopedagogia en l'àmbit sociocomunitari no està desenvolupada com a tal, sinó que la professió està repartida entre totes les altres lògiques que hi participen, sense tenir una estructura clara; parafrasejant Jordi Planella (Asociación Psicopedagogía, 2023) on enllaça la psicopedagogia sociocomunitària com una possibilitat, el qual diu "el espacio profesional de la Psicopedagogía, no está circunscrita a la escuela y a la educación escolar, puede estar" (42m 53s), sobre això es refereix al fet que pot estar fora d'aquest marc de l'educació formal, manifestant clarament que la psicopedagogia està principalment involucrada en l'àmbit escolar i que sembla exclòs de l'àmbit sociocomunitari, dificultant la introducció d'aquesta figura en aquest territori. Per tot això, es farà un treball des de la lògica de la psicopedagogia, ens introduïrem en el sistema de protecció als menors de Catalunya i s'analitzarà la relació que estableix el sistema amb elles i ells.

A propòsit d'això, el mostreig ha estat elegit premeditadament amb l'objectiu d'obtenir una informació de qualitat acord a la pregunta d'investigació. Per tant, el procés de recollida de dades consistirà en la realització d'entrevistes a infants i adolescents que estan o han estat dintre del sistema, els quals han estat o estan vivint en centres residencials d'acció educativa i pisos per a joves de 16 a 18 anys de les Terres de l'Ebre, entre altres. Més concretament, s'han realitzat entrevistes a quatre menors. La primera és una noia amb els divuit anys recent complerts però que encara està vivint en un centre, fent una pròrroga per motius formatius, a més a més, té una família col·laboradora amb qui va a passar dies concrets durant l'any. La segona participant és una menor de setze anys que no ha viscut sempre en centres, sinó que els seus ingressos han estat intermitents; actualment manté alguna visita amb la seva àvia. Les altres dues persones són dues germanes d'onze i disset anys, les quals estaven en un CRAE, i actualment viuen en una família d'acollida.

Posteriorment, s'entrevistarà a tres professionals. La primera és una professional de la psicologia, especialitzada en traumateràpia i història de vida en infants i adolescents, aquesta ha treballat en diferents recursos de serveis socials especialitzats en infància i adolescència, però actualment fa teràpia del trauma amb aquests. Després s'entrevistarà una ex-directora d'un CRAE i actual educadora social d'un Equip d'Atenció a la Infància i l'Adolescència del territori, amb el propòsit que ofereixi una perspectiva del dia a dia en un centre tutelar com també la tasca des d'un EAIA. I finalment, es realitzarà l'entrevista a la Directora General de la DGAIA de Catalunya, qui ens proporcionarà una perspectiva més amplia sobre aquesta relació que es pretén establir amb els infants i els adolescents i si la institució té en compte les seves experiències.

La investigación cualitativa persigue el objetivo de estudiar en profundidad un número reducido de casos extraídos de un determinado segmento poblacional, con objeto de comprender un hecho o fenómeno social de forma profunda. El muestreo es el procedimiento por medio del cual se realiza la selección de dichos casos, caracterizados por presentar una riqueza de información en torno a un fenómeno social específico (Izcarra, 2014, p. 75).

En resum, el propòsit d'aquesta metodologia de treball és adquirir la informació des de la part inferior de l'organigrama del sistema, començant pels infants i els adolescents, els quals són els que proporcionaran el cos de la informació i a partir de la qual es podrà definir millor la direccionalitat de les entrevistes a les professionals, ja que el funcionament del sistema actua en sentit contrari, és a dir, és des de la DGAIA on s'emeten les directrius, les quals són executades de forma estructurada fins a arribar a l'infant o l'adolescent.

8.4 Els Instruments i la Recollida de Dades.

L'instrument ([veure annex](#)) que s'utilitzarà per a la recollida de dades és l'entrevista, el motiu pel qual s'ha decidit per aquest mitjà és, perquè es pretén que en aquest treball s'elabori una anàlisi interpretativa, és a dir, a partir de les dades obtingudes, interpretar una realitat que no es detecta des del sistema de protecció a la infància i l'adolescència; tanmateix, possiblement hi hauria estudis, informes professionals i possiblement alguna tecnologia que treballés per l'excel·lència en aquest terreny, tanmateix, la forma d'executar les accions el sistema continua sent el mateix mètode.

Sobre això, l'entrevista semiestructurada és una ferramenta que permet indagar i sortir de l'esquema establert si escau, és a dir, es tindrà una estructura base, però en funció de les respostes de les persones entrevistades i de la seva proactivitat, s'indagarà el més profundament possible en les qüestions plantejades, fent inclús que més que una entrevista es converteixi en una espècia de conversa.

La conversa és un dispositiu per a l'intercanvi i el vincle. És el nom mitjançant el qual es designa el lloc on es fa possible la pregunta, la reflexió, el disseny, el consens, el diàleg i el debat entre els participants, i de la conversa s'espera un efecte o producció de saber respecte del tòpic o problema que ens porta a conversar: en aquest cas, allò que suscita l'avaluació i el procés mateix que la desplega (Bolea i Cárceles, 2019, p. 22).

A propòsit d'això, el moment de realització de l'entrevista serà finalista, és a dir, en el present treball ja hi ha una anàlisi normatiu i teòric sobre l'execució de la llei i els efectes socials, psicològics i

emocionals que pot arribar a provocar en infants i adolescents la metodologia que s'executa. Tanmateix, per verificar o refutar aquesta informació serà necessari que aquestes entrevistes tinguin un caràcter finalista; tal com exposa Rodríguez-Gómez (2016) sobre aquesta tipologia d'entrevistes: "Se suele utilizar para contrastar información al final del proceso de investigación o informar al investigador sobre determinados asuntos" (p. 104).

Les entrevistes es realitzaran individualment, ja que la informació que es pretén extreure conté un elevat grau de sensibilitat, sobretot pel que representa als menors, a més a més, que l'entrevista grupal podria cohibir l'expressió d'aquests, com també contribuiria negativament a l'obtenció de dades i es perdria qualitat en les respostes. En això, l'extensió de l'objecte d'estudi serà focalitzat o monotemàtic, ja que se centrarà únicament en les experiències dels menors i les seves emocions en cada cas, per tant, no es busca l'objectivitat en les respostes, sinó que es busca la subjectivitat; cal recordar que es pretén elaborar una anàlisi interpretativa, per aquest motiu és necessària l'entrevista focalitzada. "Se centra en un aspecto concreto vinculado a la investigación. Implica una preparación previa del entrevistador sobre el hecho de referencia y no busca información objetiva, sino la percepción del entrevistado sobre el objeto de estudio" (Rodríguez-Gómez, 2016, p. 105). Val a dir que per a que això sigui possible, cal entaular una entrevista en profunditat, sobretot amb els menors, ja que la informació que es pretén extreure, tal com s'ha mencionat, és altament sensible, i per tant, és necessari generar un clima de confiança.

Finalment, com a entrevistador s'adoptarà un rol no directiu, el motiu pel qual es designa aquesta tipologia és perquè no es pretén ser rígid en les preguntes, sinó que es deixarà que les persones entrevistades s'expliquin, tinguin el seu temps, puguin respondre acuradament les seves respostes, a més a més, que possiblement necessiten el seu temps per respondre-les, cal recordar la sensibilitat de les respostes. En això cal remarcar que la posició de l'entrevistador no és passiva, ans al contrari, "interesado y atento que le permite avanzar en profundidad, sacando a la luz la percepción que tiene el sujeto sobre un determinado fenómeno" (Rodríguez-Gómez, 2016, p. 105).

Entenem l'entrevista com una situació comunicativa. És el context on s'articula una conversa en què es produeixen intercanvis comunicatius entre els interlocutors. Cal concebre l'entrevista com un espai i un temps de proximitat amb l'altre. Aquest espai de proximitat pretén generar les condicions per tal que sigui possible desactivar desconfiances i resistències, i promoure seguretat i confiabilitat. En aquest sentit, l'entrevista és un instrument mitjançant el qual ens donem un lloc de confiança els uns als altres. Perquè això sigui possible l'intercanvi comunicatiu entre els interlocutors ha de ser igualitari (Bolea i Cárceles, 2019, p. 18).

8.5 La Temporalització.

Per realitzar un procés de recollida de dades de qualitat serà necessari; primerament, realitzar les entrevistes als infants, amb el propòsit que les respostes i la posterior anàlisi ajudi a encaminar l'entrevista de les professionals del sistema de protecció. El motiu pel qual s'ha optat per aquest sistema és merament per la jerarquia existent en el sistema de protecció, és a dir, hi ha la llei que s'aplica a través de l'òrgan competent, és a dir, la Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (DGAIA), a través dels diferents Equips d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (EAIA) i aquest apliquen i decideixen en funció de la Llei dels Drets i Oportunitats dels Infants i els Adolescents, sobre aquests, en això, quan accedeixen al sistema enmig apareixen recursos com poden ser un Centre Residencial d'Acció Educativa (CRAE) o pisos per a joves de 16 a 18 anys, entre altres. Per això el format pretén revertir aquesta direccionalitat, ja que l'objecte d'estudi és la relació que proporciona i entaula la institució amb els menors; per tant, el més rellevant és l'experiència, la percepció i les emocions dels menors.

A propòsit d'això, els tres primers dies es dedicaran a realitzar les entrevistes dels menors i posteriorment l'anàlisi de les dades obtingudes. Un cop obtingudes aquestes dades, es modificarà si escau l'entrevista amb les persones professionals. Primerament, es realitzarà l'entrevista a la directora del recurs d'atenció psicològica Psicointegra, el qual és un recurs extern al sistema, però necessari per als menors, ja que el propòsit és treballar per sanejar el trauma i la història de vida. Després es durà a terme l'entrevista a una exdirectora d'un CRAE i actual professional d'un EAIA, amb un llarg recorregut dintre del sistema, i per finalitzar es realitzarà l'entrevista a la Directora General de la DGAIA de Catalunya, considerant així l'eslavó més alt en la jerarquia d'aquest sistema de protecció, i on a través de la informació aconseguida s'adequarà l'entrevista. Després de cada entrevista de les professionals, es tindrà un temps per elaborar una anàlisi. I finalment, hi haurà un temps per tornar a repassar totes les entrevistes i les anàlisis fetes.

Un cop es tinguin les anàlisis fetes i les proves d'avaluació continua estiguin millorades es dedicarà tota una setmana a construir la discussió, en aquest apartat s'ha decidit dedicar un temps prolongat per dos motius, primerament, perquè si sorgeix algun imprevist, s'usarà part d'aquest temps, i segonament, perquè la discussió és "l'element crític d'un treball, i probablement el més difícil" (Sancho, 2018, p. 43).

Finalment, durant l'última setmana es tindrà el propòsit de generar les conclusions del treball, on també es pretén que hi hagi un subapartat de recomanacions, el qual és una tasca de la psicopedagogia, tal com han exposat Bolea i Cárcel (2019). Altrament, els tres últims dies seran per a repassar tota la prova d'avaluació continua i realitzar l'entrega.

Pensa en el teu treball com si fos exercici físic. Estableix un ritme diari, fent una mica cada dia. Es tracta de construir un hàbit. Això vol dir menys esprints heroics i més treball del tipus formigueta. Assumeix el repte de ser metòdic i fer un petit treball continuat. [...]. Per acabar, tingues en compte que sol haver-hi retards: alguns són previsibles [...] i altres, imprevisibles [...] (Sancho, 2018, p. 31).

Taula 1

Organització temporal del procés d'investigació, de la discussió i la conclusió.

ABRIL DE 2023						
24	25	26	27	28	29	30
				Entrevista als menors 1 i 2	Entrevista als menors 3 i 4	Anàlisi de la informació dels menors, i modificació, si escau, de les entrevistes amb professionals.
MAIG DE 2023						
1	2	3	4	5	6	7
Entrevista a la directora del recurs Psicointegra i a la professional del EAIA	Anàlisi de la informació de les dues entrevistes del dia anterior.	Entrevista a la directora de la DGAIA ³ .	Anàlisi de la entrevista a la directora de la DGAIA.	Transcripció i repàs dels anàlisis de totes les entrevistes.		
8	9	10	11	12	13	14
DISCUSSIÓ.						
15	16	17	18	19	20	21
CONCLUSIONS.					Repàs del document.	
22	23	24	25	26	27	28
Repàs del document i entrega.						

³ Direcció General d'Atenció a la infància i l'Adolescència (DGAIA).

8.6 Plantejament i Anàlisi de la Informació

Per a la realització de l'anàlisi de la informació, prèviament s'ha estructurat metòdicament l'entrevista, ja que d'aquesta manera la informació que es va registrant en cada entrevista ja està estructurada en diferents nuclis d'informació. En això, s'ha de tenir present que en entrevistes semiestructurades, en ocasions, durant la conversa pot ser necessari anar desviant la conversa perquè s'ha detectat una possible informació rellevant en aquella categoria de l'entrevista, llavors pot haver-hi una certa desorganització dintre de l'organització. Tanmateix, cal ser fidel a l'estructura general i reprendre l'entrevista en aquell nexa en què la conversa ha començat a desviar-se. Segons Riba (2014), les entrevistes semiestructurades "no arriben a tenir la planificació rígida de les estructurades, ni el caràcter improvisat de les no estructurades" (p. 15).

Quant a la creació d'aquesta anàlisi interpretativa, s'ha estructurat la informació sobre la qual es pretén desenvolupar aquesta investigació, ja que d'aquesta manera es facilita el procés de la recollida de dades, a més de limitar el procés d'investigació de l'estudi, fet que facilita el desenvolupament del mateix. Sobre això, és rellevant que l'investigador tingui coneixements previs sobre el tema del present treball, pel fet que d'aquesta manera, aquest coneixement previ ha permès, acotar el contingut previ a la construcció de l'eina de recollida de dades, cercar directament referències bibliogràfiques rellevants, estructurar intencionadament els diferents nuclis d'informació de les entrevistes, a més de tenir fàcil accés a les persones entrevistades.

La interpretación parte de una preconcepción de lo que se pretende interpretar. La preconcepción hace referencia a lo que el investigador sabe ya, y es capaz de reconocer en el hecho analizado; no se puede comprender algo sin un bagaje previo de preconcepciones ni al margen de dicho equipamiento interpretativo (Quecedo y Castaño, 2002, p. 12-13).

Amb relació a la posició de l'investigador en aquest treball i el coneixement previ a la temàtica tractada, l'eina de recollida de dades s'ha estructurat metòdicament tal com s'ha manifestat anteriorment. Sobre això, l'estratègia que s'ha seguit en la recollida de dades ha estat estructurada des de dos vessants; l'estructura de l'entrevista i l'ordre d'execució.

Per una banda, l'estructura de l'entrevista s'ha distingit en diferents categories preestablertes, aquestes tenen un caràcter cronològic, és a dir, són una sèrie de successos a través del temps mitjançant el procediment de desemparament establert per la pertinent llei, concretament des del

desemparament d'un infant fins a l'assoliment de la majoria d'edat; si més no, hi ha un altre punt de l'entrevista que té un caràcter transversal a tot aquest temps, ja que és un aspecte rellevant que es manté des de l'inici del desemparament, aquest és la relació amb els Equips d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (EAIA). Tot això ha permès que al llarg de les entrevistes es vagi enregistrant la informació ordenadament, i que en el moment de la transcripció quedi, en la mesura del possible, el més organitzat possible.

Per altra banda, l'ordre d'execució que s'ha seguit s'ha caracteritzat per realitzar primer les entrevistes als menors, el qual, amb la informació obtinguda, s'ha traslladat en la mesura del possible a les professionals en les entrevistes posteriors. Cal entendre que la relació institucional és unidireccional, és a dir, hi ha una llei que és executada per un organisme que té uns efectes que recauen sobre la societat, en aquest cas, pretén protegir els menors en situació de desemparament, entre altres situacions. Per aquest motiu es pretén revertir aquest procés iniciant les entrevistes amb els menors, detectar possibles conseqüències i aspectes sensibles en referència a aquesta relació que entaula la institució amb aquests i traslladar-ho ascendentment als eslavons superiors d'aquesta jerarquia.

Frente al modelo inductivo-romántico, el modelo reflexivo se caracteriza porque el investigador afronta la recogida y análisis de datos con ciertos esquemas de organización del campo que declara previamente como objeto de estudio. Son estos esquemas los que orientan y enmarcan teóricamente el trabajo del investigador (Quecedo y Castaño, 2002, p. 13).

A propòsit d'això, cada entrevista està anònimament classificada sota el pseudònim de Subjecte, diferenciades entre aquestes a través de números; per exemple: Subjecte 1. Llavors, en el cos de la transcripció s'usen abreviacions dels pseudònims. Per una banda, l'entrevistador té l'abreviatura de "E" i els subjectes tenen l'abreviatura de "S1" per exemple. En això, els subjectes 1, 2, 3 i 4 són els menors, i els subjectes 5, 6, i 7 són les professionals.

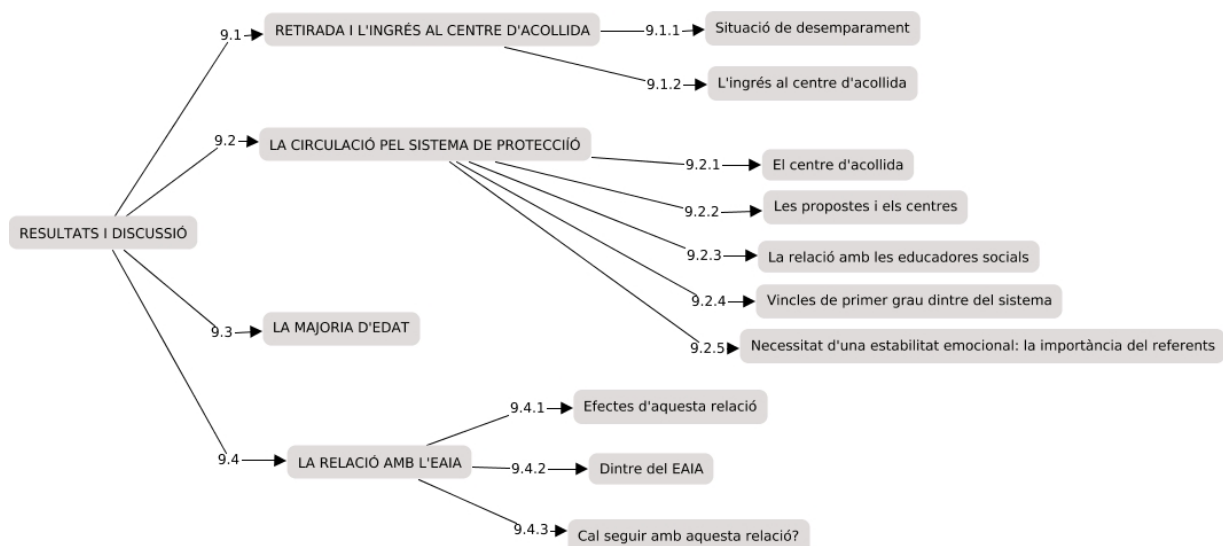
Per acabar, un vegada classificades les persones entrevistades, s'ha procedit a transcriure les entrevistes, d'aquesta manera tota la informació dels enregistraments queda plasmada de forma visual per poder localitzar-la i discriminar-la millor. Durant el procés de discriminació de la informació transcrita, s'ha subratllat el més rellevant de cada nucli d'informació, amb el propòsit que en les transcripcions impreses, quedi tot més visual per poder relacionar la informació per discutir-la i poder realitzar una anàlisi interpretativa de qualitat.

9 Resultats i Discussió

Partint de la pregunta d'investigació: com són les experiències dels menors que circulen pel sistema de protecció a la infància i l'adolescència? En deriven diferents categories. Aquestes han estat estructurades cronològicament, ja que el fet d'entrar en el sistema de protecció de la infància i l'adolescència és tot un procés en el qual, des de l'entrada fins a la sortida, poden passar molts anys, inclús passar tota la infància i adolescència, una etapa vital en el creixement de les persones. Per tant, les categories o nuclis d'informació que donaran resposta a la pregunta d'investigació són: *La retirada i l'ingrés al centre d'acollida*, és a dir, el moment en què es declara la situació de desemparament i tot el seu procés, com també l'arribada al centre d'acollida i com ho viuen. *La circulació pel sistema de protecció*, en aquest nucli es tractarà tots els procediments i decisions que es prenen sobre els menors, els diferents recursos per on circulen, els moments de canvi de recurs, les diferents possibilitats, etc., fins a arribar a la *majoria d'edat* tenint en compte, de forma transversal, l'impacte emocional. Un altre nucli d'informació és *la relació amb l'EAIA*, és a dir, amb un caràcter transversal a tot el procés de circulació està la relació que s'entaula amb aquests equips.

Figura 1

Esquema de l'apartat: Resultats i Discussió.

9.1 La Retirada i l'Ingrés al Centre d'Acollida

9.1.1 Situació de Desemparament.

En primer lloc, segons la llei 14/2010 dels Drets i les Oportunitats de Protecció a la Infància i l'Adolescència estableix que, davant la situació que el menor que es trobi en situació de desemparament i davant la impossibilitat de ser acollit per una família extensa i aliena, aquest té dret a accedir en un centre residencial. En això, el primer centre on acudeixen els menors que han estat separats de les seves famílies, amb el propòsit de millorar el seu entorn, és en un centre d'acollida.

Referent a les retirades d'aquests menors de les seves famílies, s'ha pogut observar que cada menor té la seva particular història. Les situacions de desemparament poden afectar negativament als menors, ja que d'alguna manera, en les retirades s'està trencant un vincle, és a dir, la separació d'unes persones que, encara que hagin estat negligents amb els menors, són les referents d'aquests. Ara bé, cal matisar sobre això, puix tal com exposa la professional de l'EAIA, "és veritat que pot tenir conseqüències per al nen, però és veritat que quan s'arriba a aquest punt, és que el que ha passat és molt greu, llavors (..) poques vegades ens hem trobat en nens que no volen venir" (S6, p. 37), aquesta experiència manifesta que la separació de l'infant de la família negligent és el menor dels danys que es poden ocasionar, així també ho exposen dues de les quatre menors entrevistades, les quals van decidir entrar en un centre ja que, prèviament se'ls havia facilitat aquesta opció. Altrament, són els altres dos casos, les quals són germanes, i que primer va ser retirada la germana gran i posteriorment la petita. La germana gran (S4) manifesta que una amiga la va dur a serveis socials quan tenia deu anys, llavors aquesta amistat va valorar la necessitat de proporcionar aquesta ajuda a la menor. En canvi, la germana petita manifesta no recordar res d'aquell moment, per tant, no hi ha constància del seu procediment, ara bé, segons la professional en psicologia (S5) manifesta aquest fet com un sistema de protecció on "les característiques de trauma complex és això, la memòria fragmentada. És a dir, molts d'ells com a estratègia usen la dissociació, al final és una estratègia de supervivència" (S5, p. 33).

Seguint en la mateixa línia, la Directora General de la DGAIA (S7) exposa múltiples de casos sobre les retirades, on es pot contemplar que cada infant i cada família, en funció de la situació i el grau de col·laboració, necessita un tipus d'intervenció diferent, el que sí és comú en totes les retirades és el fet de la importància de justificar-ho bé, i exposar el justificat a les famílies i als menors, amb el propòsit que ho entenguin, fet que facilitaria el procés, i es tindria en compte l'impacte amb els menors, malauradament no sempre és així. "jo sempre dic al final l'impacte és sobre la criatura, tu perds, però qui més perd és la criatura, llavors tenim dues maneres de fer-ho. Fem-ho fàcil o fem-li difícil, tu

decideixes” (S7, p. 46). Entre la multiplicitat de casos, cal destacar quan és la pròpia família qui no pot seguir amb la dinàmica i és l'adolescent qui no vol marxar, “El fet de ser rebutjats per la pròpia família és molt greu per a ells. I clar, com no ho poden pagar amb el seu pare o la seva mare, ho paguem nosaltres, llavors és molt complicat treballar en ells” (S7, p. 46). Altrament, des de la DGAIA sempre es demana que consti que el menor entén en la mesura del possible la situació, sàpiga on va i que sàpiga com funcionarà més o menys tot, per tant, és necessari clarificar-li al menor, adaptant el discurs a la seva edat, en altres paraules, l'eix de la intervenció en les retirades, sempre és el benestar de l'infant.

Els EAIA quan proposen un desemparament els menors ho han de saber, i una de les coses que demanem la DGAIA que consti als annex de l'informe, és la devolutiva tècnica a la criatura, i quan diem devolutiva tècnica tenim tota una instrucció que explica com es pot fer, es pot fer en dibuix, en el que sigui, com vulguin fer-ho, no m'importa. Però que ho facin d'una manera que jo quan llegeixi tot allò, vegi que els xiquet o la xiqueta tinguin ben clar on van i sàpiga el que passarà. I que no està assustat, i si ho està que ho digui, i llavors planifiquem el protocol de recollida o retirada en funció de la situació (S7, p. 46).

Segons Barudy i Dantagnan (2010), manifesten que les situacions d'estrès perllongades i d'elevada intensitat, produeix en el cervell de l'infant un excés de cortisol. Aquesta substància és necessària per a la producció d'altres hormones que participen en les respostes normals a l'estrès. Si més no, l'excés de producció d'aquesta pot provocar danys perjudicials en la memòria de l'infant. “Esto tiene como consecuencia una inundación tóxica del cerebro de este producto, lo que conlleva daños importantes, sobre todo en la región del hipocampo, estructura microscópica del sistema límbico, que sirve para memorizar las experiencias afectivas recientes (Evrard, 2008) (p. 83).

9.1.2 L'ingrés al Centre d'Acollida.

Un altre aspecte rellevant del moment de la retirada és l'arribada al centre d'acollida, és el moment on es podria dir que comença realment la seva experiència dintre del sistema de protecció, a partir del qual la seva vida canvia completament. A excepció de la menor que manifesta no recordar el moment de l'arribada, les altres tres menors recorden perfectament aquell moment en què van arribar al primer centre, totes tres mantenen una opinió i percepció semblant. “No em va agradar gens, estava desubicada” (S4, p. 25), “a mesura que van començar a arribar les persones jo ja estava assustadíssima” (S1, p. 4). Altrament, la menor S2 va tenir dos ingressos en el centre d'acollida, un primer moment quan tenia sobre uns cinc anys, d'aquell moment no recorda ben bé la seva arribada; en canvi, en el segon ingrés, quan ja tenia uns catorze anys recorda haver-ho passat molt malament,

sobretot perquè l'endemà tenia un judici, llavors el fet d'entrar en el centre possiblement era el menor dels problemes en aquell moment. Sobre això, la Directora de la DGAIA manifesta: "El que passa que si és cert que aquests xiquets tenen necessitats i no tenen plena disposició d'una persona només per a ells, que alomillor és el que necessitarien", i sobre aquesta necessitat matisa, "possiblement ho necessiti més un adolescent" (S7, p. 47). Altrament, és rellevant el temps que van tardar a poder tornar a contactar amb la seva família, les quals exposen que fins al cap d'unes setmanes o uns mesos no van poder fer-ho. Sobre això, la professional de l'EAIA exposa la necessitat de realitzar una valoració prèvia, tal com diu ella, llavors et trobes en famílies més col·laboradores i famílies que no ho són, per tant, en aquests casos es dificulta el procés de valoració, i en conseqüència, el fet de poder gestionar que els progenitors i els menors puguin contactar.

9.2 La Circulació pel Sistema de Protecció.

9.2.1 EL Centre d'Acollida.

En segon lloc, un cop els menors ja estan tutelats, comencen a viure dintre de la institució, és a dir, a circular pel sistema de protecció. El primer centre on van anar les quatre menors entrevistades és el Centre d'Acollida, sobre això, el procés d'adaptació depèn de cada menor la capacitat de resiliència que tingui, és a dir, la capacitat que té cada infant per fer front i adaptar-se a cada circumstància que se li va presentant a la vida, en paraules de Barudy i Dantagnan (2005) "El concepto resiliencia nace de la constatación de que alguna persona resiste mejor que otras a los avatares de la vida, la adversidad y la enfermedad" (p. 53). Sobre això, tres de les menors entrevistades s'han adaptat, tal com exposa una d'elles "després d'un temps em vaig anar acostumant i pos ja es va anar normalitzant, dins del que cap" (S1, p. 4), en canvi, una adolescent va ser incapaç d'adaptar-se a la normativa del centre fins al punt en què va fugar-se. "lo CATE no era un lloc per a mi, per a res, m::: jo:: venia de::: una casa en la que:: la paraula norma no existia" (S2, p. 15). Per tant, tal com exposava anteriorment la Directora General de la DGAIA, la necessitat de vincular amb els adolescents és una emergència quan un ingressa en un centre d'acollida, ja que la seva història és més llarga que la d'un infant, les costums i els hàbits estan més arrelats a la seva personalitat i la seva capacitat física per escapar-se el centre també és major, per tant, mereixen una atenció especialitzada.

A propòsit d'això, encara que sigui important la percepció de les menors perquè hi hagi un procés de resiliència, és rellevant el paper que desenvolupen les educadores del centre, ja que són les encarregades d'acompanyar aquestes i facilitar aquest procés de resiliència exposat anteriorment.

Segons Bruyelles (1996) "Acompanyar és donar una nova perspectiva a la persona i a la seva història; és creure en les seves potencialitats malgrat tot; és ajudar-lo a prendre consciència i a desenvolupar-se, sigui quin sigui el seu estat actual" (Planella i Moyano, 2012, p. 89). Sobre això, totes manifesten que van rebre un bon tracte, però les tres menors més grans donen mitja volta més donant un sentit crític a les seves relacions amb les educadores dintre del centre d'acollida. Totes tres manifesten que al centre hi vivien més de trenta menors, i que sobre aquest fet, les educadores no els podien prestar una atenció personalitzada, és a dir, simplement rebien un tracte bàsic. "Era tot molt distant" (S1, p.4), "cada dia veia una cara nova, una educadora nova, un xiquet nou, i pos no, no coneixia a ningú. I les primeres dos o tres setmanes no vaig tenir cap tipus de contacte" (S4, p. 25), "No vaig parlar en ningú en profunditat, perquè al CATE no tenia aquesta cercania en los educadors. Al CATE (..) al final són tanta gent" (S2, p. 16). Com es pot comprovar, encara que manifesten que en el centre d'acollida no van rebre aquest tracte de proximitat per part de les professionals, que no significa que estiguessin mal ateses; entenen i comprenen l'elevat volum de menors, i que gestionar-ho no era una tasca fàcil per a les professionals; tal com es pot comprovar, els qui han passat pel sistema adquireixen una maduresa sobre aquests tipus de relacions amb l'adult arribant a acceptar-lo i a perdonar-lo per no haver pogut estar al seu costat de la manera que necessitaven, en la mateixa línia ho exposa la Directora de la DGAIA, "és cert que és un moment molt difícil per a estos xiquets, en una època molt difícil de la seva vida, i que necessitarien un tu a tu, i que no tenir-lo, els provoca mancances", ara bé, matisa sobre aquest fet que els adolescents que han passat pel sistema de protecció "són molt més agraïts, i perdonen a l'adult, més de lo que els adults perdonem als xiquets" (S7, p. 47).

9.2.2 Les Propostes i els Centres.

Posteriorment, aquestes joves han hagut de circular per diferents recursos, és a dir, quan entren en el centre d'acollida, per llei hi ha un temps per generar un informe on hi consti una proposta, és a dir, quina tipologia de recurs es valora la més adient a la seva situació ens expliquen les professionals. Si més no, al llarg de la seva infància i adolescència, hi ha la possibilitat que se'ls proposi un canvi de recurs, ja sigui perquè hi ha un recurs que s'adapti millor a les seves necessitats, a les seves demandes, a la situació familiar, etc., per tant, cadascú té una valoració diferent. Malgrat això, cal centrar-se en el fet de mudar de centre, recurs o casa. Això pot repercutir en una victimització per part dels menors, ja que a cada lloc on entren han d'explicar i donar-se a conèixer, i tornar a explicar aspectes de la seva vida que ja havien explicat a les educadores de centres anteriors, això és el que segons Barudy i Dantagnan (2005) anomenen el "síndrome del peloteo" (p. 65), el qual hi ha la possibilitat, a més a més, d'afectar negativament generant un trastorn del vincle, exposant que aquesta

tipologia de trastorns “producen niños desconfiados, con comportamientos disruptivos y violentos, incapaces de crecer con los demás y para los demás” (Barudy y Dantagnan, 2006, p. 65). Per tant, es podria dir que no es té en compte el vincle que es pugui generar entre les educadores i la menor, encara que la llei digui que els centres “s’han d’organitzar sempre en unitats que permetin un tracte afectiu i una vida quotidiana personalitzats” (LDOIA, 2010, art. 132), possiblement perquè en cap cas esmenta la possibilitat o necessitat de generar un vincle reparador per sanjar les ferides traumàtiques dels infants. Sobre això, la Directora de la DGAIA exposa que els menors que han circulat per molts de centres, quan mirava l’expedient d’aquests en moltes ocasions pensava, “«és com si no fos de cap territori!» perquè aquest menor ha canviat tant de lloc, que no té un referent clar [...] no pertànyer enlloc és no tenir identitat d’alguna manera” (S7, p. 48). Ara bé, a tot això exposa com la DGAIA està realitzant un estudi de millora, i manifesta que el 80% dels menors entrevistats fins al moment manifesten que com a molt han estat en dos centres, per tant, aquest fet és quelcom sobre el que s’està treballant.

En aquesta mateixa línia, resumint el que exposa la professional de la psicologia, emfatitza en el fet que les educadores s’esforcen en generar aquest vincle, i quan s’aconsegueix estem baixant les seves defenses emocionals, i al cap d’un temps, quan aquests menors ens demanen i confien en nosaltres, se’ls diu que en breu haurien de marxar, i tornar a començar de nou. Tal com exposen dues de les adolescents, “Pos a la UFA al final vaig acabar fent molt de vincle amb la meva tutora, i no volia marxar de la UFA, perquè sentia que era casa meva” (S1, p. 5), i l’altra menor manifesta que, “vaig agafar molt de vincle en una educadora, [...] però quan vaig marxar al CRAE ella ja no va venir. Si que em venia a buscar alguna vegada, [...]. I poc a poc acabes perdent el contacte” (S4, p. 26). Altrament, la professional de l’EAIA manifesta que “des del punt de vista del nen (...) es una mala passada. Perquè una persona que ha patit un trencament de vinculació important [...] Jo entenc que tants trencament tampoc són tan bons” (S6, p. 38). Per contra, la mateixa professional manifesta que el missatge que s’ha de donar és que tot suma, és a dir, que cada vincle que fan al llarg del seu recorregut institucional ha de sumar a les seves vides “no hi ha vinculació que resti” (S6, p. 38).

9.2.3 La Relació amb les Educadores Socials.

Un altre punt són les relacions que s’entaulen amb les educadores, en aquest aspecte hi ha un canvi de paradigma significatiu respecte a les relacions que van entaular les menors amb les professionals del centre d’acollida. El fet que aquests centres siguin més reduïts, facilita la creació d’aquests vincles afectius i reparadors, com també el fet que puguin entaular una relació més

personalitzada, és a dir, rebre atenció per part dels educadors; en la mateixa línia, sobre la importància de generar aquest vincle entre educadores i menors, exposa la Directora General de la DGAIA que “t’adones que el vincle que entaulen en les professionals és lo que ho fa superar tot” (S7, p. 51). Un exemple és, tal com s’ha manifestat en una de les cites anteriors, quan S1 diu que a l’UFA va acabar fent molt de vincle en una educadora, respecte al CATE no va aconseguir fer-ho, tal com exposa ella i les altres, el volum d’infants i adolescents que hi ha, repercuteix en el fet que no puguin rebre aquest tipus d’atenció, per tant, aquest aspecte fa que sigui més difícil trobar aquesta figura de referència. El mateix passa amb la circulació de professionals, aquí la reflexió pròpia que els menors per als professionals són la seva feina, vist des d’una perspectiva freda, en canvi, els professionals per als menors són aquelles persones, úniques en molts casos, amb qui poden confiar, o amb qui volen confiar. Així ho manifesta, decepcionadament en aquest aspecte una menor entrevistada, “com he de confiar, si ens abandoneu tots, no us quedeu en natros. I acabes perdent les ganes de conèixer nous educadors” (S4, p. 27).

Pel que s’ha exposat, sembla que el que succeeix en el centre d’acollida és que les professionals se submergeixen en la rutina i es prioritza l’atenció assistencial a causa del volum, oblidant, en certa mesura l’atenció emocional i la necessitat de vincular, fet que repercuteix negativament en els menors. Tal com exposa Medel (2016) “La lógica del protocolo se impone y, en consecuencia, nos encontramos ante un sujeto atrapado en las garras del control de las instituciones, así como un profesional atrapado en la rutina del protocolo y en el paradigma problema-solución (Milner, 2004)” (p.67).

9.2.4 Vincles de Primer Grau dintre del Sistema.

Dintre de la circulació de menors pel sistema de protecció, cal destacar el fet que hi hagi dos germans en un centre d’acollida. En aquest cas, la germana gran va entrar uns mesos abans, i just quan la germana ja tenia una proposta de canvi de recurs i ella hi estava d’acord, se li comunica que la seva germana petita acaba d’ingressar en el CATE. “em van separar de la meva germana [...] vaig suplicar tothom de que no m’enviessin a la UFA. [...] em deien que no havia manera, que la meva plaça era a la UFA” (S4, p. 26). Sobre això, la Directora de la DGAIA manifesta que “tot és reversible [...]. Si hi ha un informe d’un equip que diu això no pot ser i s’ha de canviar... Això ja val, almenys ja et fa parar el procediment per pensar que és el que podem fer” (S7, p. 49). Altrament, la germana petita sembla que no recordi tant aquests fets, tenia cinc anys, i actualment amb onze anys, sumant la motxilla traumàtica, potser li resulta difícil recordar amb claredat, tanmateix, exposa quan se li pregunta pel fet d’estar separades, “una mica trista perquè no la podia veure cada dia” (S3, p. 21). Sobre aquest fet, les

professionals exposen que pot arribar a resultar necessari una separació entre germans, en funció del tipus de relació i vincle que hagin entaulat en el nucli familiar. Ara bé, tal com exposa la professional de la psicologia, fa la comparativa amb una família quotidiana, on en una llar un germà petit i un de gran poden conviure i continuar amb el seu projecte de vida i adquirir autonomia, a la vegada que el germà petit gaudeix de la seva infància i assumeix les responsabilitats per a les quals està preparat en funció de la seva etapa. Extrapola aquest aspecte a què en un centre es podria treballar igual, per tant, no caldria separar germans perquè un hagi complert setze anys i hagi de marxar en un centre on es treballi l'autonomia; sobre això matisa la necessitat de millorar la relació institucional amb els menors, “jo crec que aquí hi ha dilemes, [...] de que encara no som prou reparadors” (S5, p. 35). Si més no, la professional de l'EAIA manifesta que les persones podem opinar si ens sembla bé o no el fet que dues germanes estiguin separades dintre del sistema, tanmateix, posa èmfasi a la necessitat de treballar el vincle; “és primordial treballar la vinculació entre els germans, perquè en aquests nens tot el que tenen per dalt els hi ha faltat” (S6, p. 40), per tant, matisa en el deure de les professionals del sistema en treballar la vinculació de les germanes sigui com sigui “per raons burocràtiques, administratives, sigui el que sigui, el recurs encara que estigui separat, sempre es pot treballar per a que la vinculació entre aquests germans tiri endavant” (S6, p. 40). En aquest cas així va ser, ja que les dues germanes mantenien visites i punts de trobada, segons exposen en l'entrevista, sigui quan feien visites amb la mare o quan, per motius varis, ambdós recursos feien trobades. Cal remarcar el fet que posteriorment, aquestes germanes van conviure juntes en el següent recurs on van ingressar, per tant, en la seva experiència s'interpreta positivament potenciar la seva vinculació dintre del mateix recurs aprofitant l'oportunitat d'unes places noves en un CRAE. A banda de l'exposat, les mateixes germanes han estat acollides per una família, actualment les dues manifestes estar molt bé i valoren positivament el fet d'estar juntes, ja que per l'edat de la germana gran, possiblement ja li hauria tocat anar en un pis d'autonomia, en canvi, la germana petita segueix mantenint contacte diari amb ella, i ho valora molt positivament a nivell emocional sobretot, “m'hagués posat molt trista, hagués demanat als educadors si la puc veure. Però ara com visc en ella, estic molt més a gust, em poso més contenta” (S3, p. 23).

9.2.5 Necessitat d'una Estabilitat Emocional: La Importància dels Referents.

Seguint el fil sobre el fet tenir referents, en les entrevistes s'ha detectat com entre les menors tutelades emergeix una necessitat de tenir una estabilitat social i emocional, és a dir, de tenir unes figures estables i ecològiques, amb qui puguin confiar plenament, que tinguin la seguretat que estaran allí. Per tant, cal remarcar que el paper d'aquestes figures referents, és a dir, d'una família,

independentment que sigui d'acollida extensa o aliena, o bé siguin, referents biològics; és fonamental per a la salut mental dels menors.

Los estudios sobre la salud mental infantil muestran el papel central de una familiaridad sana para el desarrollo de recursos que permiten a los niños hacer frente a los desafíos de su crecimiento, incluyendo las experiencias adversas que les puede tocar vivir. A esta capacidad se la denomina resiliencia. Las investigaciones sobre resiliencia señalan el papel central de la familia en la protección psicológica del niño o de la niña frente a las experiencias traumáticas (Manciaux, 2003) (Barudy y Dantagnan, 2005, p. 45).

Sobre això, les dues germanes manifesten agraïdament que gràcies a l'acolliment continuen vivint juntes i poden veure's cada dia, a més a més, per una banda, emocionalment manifesten sentir-se millor, per altra banda, ho viuen com una nova oportunitat. "Llavors em van acollir, em vaig posar molt contenta" (S3, p. 22), "em sento com una nova oportunitat" (S4, p. 28). Posant èmfasi en l'experiència de l'acolliment o al fet de tenir una família col·laboradora, són accions que beneficien als menors, ja que tot i tenir bones relacions amb les educadores, mantenir vincles positius amb elles, el fet que una persona t'obri la porta de casa seva és tot un món per millorar l'estat de salut emocional d'aquests menors, així ho exposa S1 quan parla sobre el fet que una de les educadores on estava decidís ser la seva família col·laboradora, "però ella va marxar i en menos de dos setmanes vindre'm a buscar, i em vaig sentir molt estimada, i que (...) era ella la persona, és com una mama" (p. 7), aquesta figura tan anhelada. Altrament, aquest desig i aquesta necessitat, una menor pot arribar a fer-se-la responsabilitat d'ella mateixa quan té una mínima oportunitat, si més no, el fet de no aconseguir-ho pot elevar el grau de frustració; així ho exposa S2, quan parla sobre el seu retorn amb la família biològica després d'haver estat dintre del sistema; "jo sempre havia volgut tenir mama i papa a casa, així que vaig esforçar-me perquè estiguessin junts . [...] Vam intentar fer una família, i va sortir fatal, però com lo cul" (p. 13). En aquest sentit, la professional de l'EAIA manifesta clarament la necessitat de potenciar les famílies d'acollida, tanmateix, exposa que aquest aspecte s'emmarca dintre de la llei, és a dir, el primer que es valora sempre és l'acolliment en família extensa, en cas de no ser viable, família aliena, quedant en última instància l'acolliment en un centre; "la llei té un ordre, i nosaltres a rajatabla" (S6, p. 41).

9.3 La Majoria d'Edat.

Un altre nucli d'informació, tracta un moment clau en les vides d'aquests menors, aquest fa referència a l'assoliment de la majoria d'edat. Cal tenir present que l'educació és un procés d'aprenentatge al llarg de la vida, per tant, no és quelcom que s'adquireixi d'un dia per a l'altre, com tampoc, el fet de complir els divuit anys t'adjudica ser una persona autònoma, la qual ja no necessita el suport de referents. Sobre això, les professionals manifesten rotundament el fet que en cap cas les menors tutelades estan preparades per afrontar els reptes que se'ls planteja davant la majoria d'edat; "aquests xiquets i xiquetes, la majoria tenen un dèficit neurobiològic del desenvolupament, han hagut de madurar en molts aspectes, però no han madurat en molts aspectes. [...] a nivell de funcions executives són més immadurs" (S5, p. 35-36). Altrament, la professional de l'EAIA fa la comparativa amb les pròpies filles dient "que les meves filles estaven preparades als 18 anys? Ja et dic jo que no, i van tenir totes les condicions meravelloses i estupendes" (S6, p. 42). Per últim, la Directora de la DGAIA opina en la mateixa línia, "No! No ho estan pobres, no ho estan gens. El que passa que, si s'ha fet un bon treball, estan més preparats que altres" (S7, p. 53). Per tant, no és una qüestió única de les menors tutelades, sinó una qüestió de totes les adolescents de la societat actual, a més a més, de ser una opinió comuna en tota l'estructura del sistema de protecció, com també als recursos externs.

Aunque la edad adulta se sitúa entre los 20 y los 65 años, [...] podemos suponer, no se puede delimitar a una edad determinada, ya que las características personales hace que oscile de unos sujetos a otros. Así para autores como Piaget, adulto es el sujeto que llega al pensamiento formal (González, 2015, p. 451).

A propòsit d'això, cada persona entrevistada té les seves pròpies percepcions sobre el fet de complir la majoria d'edat essent tutelada. Tanmateix, una manifesta que per ella és just pel fet que vol marxar fora, però matisa que "per a una altra persona que no sap el que vol fer, i no sap on anar, i senti que això és casa seva, penso que no seria just per a ella" (S1, p. 9), ara bé, una altra adolescent pren consciència de la seva evolució pel sistema i valora positivament i optimistament el dia que sigui major, dient que "crec que em veure preparada, perquè tenint en compte que en deu mesos he avançat molt. Jo crec que si sóc capaç de continuar així, estaré preparada" (S2, p. 18). Sobre això, S1 posa èmfasi als sentiments, és a dir, valorant negativament el simple fet d'assolir la majoria d'edat, amb el que s'hauria de valorar més a nivell emocional i no pas a nivell constitucional, ja que és la mateixa Constitució espanyola (1978) la qui dictamina l'assoliment de la majoria d'edat i és sobre aquesta normativa de rang superior sobre la que s'ha escrit la llei de protecció a la infància i l'adolescència. "Dins del recurs

està la possibilitat de pròrroga [...] també ho dic que ho fan perquè vol estudiar, o perquè no hi ha places, no pels teus sentiments” (S1, p. 9). Aquesta és la mateixa línia que exposa anteriorment S5.

9.4 La Relació amb l'EAIA.

9.4.1 Efectes d'aquesta Relació.

Un quart nucli d'informació fa referència a la relació que mantenen els menors al llarg de tot el seu recorregut pel sistema de protecció amb les persones referents de l'EAIA. Aquesta relació té un caràcter transversal al llarg del pas pels diferents recursos amb els menors. Així i tot, aquestes referents poden canviar també, ja que solen estar distribuïdes en equip de diagnòstic i de seguiment. Un altre punt és quan també hi ha un equip tècnic, com passa al CATE, el qual és l'encarregat de ser referent del menor, però que no té competència per treballar amb família, llavors ha de coordinar-se amb l'EAIA referent d'aquella família.

Aquesta relació és important per a l'infant i l'adolescent, aquest fet s'ha pogut comprovar en el cert grau de descontentament per part de les menors, per tant, aquesta relació pot afectar el benestar emocional d'aquests, per tant, té significat, ja que en cap cas s'han mostrat indiferents davant les decisions que s'han pres, ni en les reunions que han mantingut. Sobre això, és rellevant entendre que els menors tenen uns desitjos, i sembla que sigui l'EAIA qui hagi de solucionar els seus problemes familiars, és en aquest punt quan sembla que es frustrin les joves. “Tu l'únic que vols és que aquestes persones et solucionin la vida en el sentit de que te deixin tornar amb la teva família” (S2, p. 17). A més a més, en moments en què hi ha una demanda i és necessària la coordinació, les menors manifesten, per una banda, que depèn del tema que vulguin tractar es pugui tardar més o menys temps, llavors se'ls genera un sentiment de vuit, per altra banda, en aquestes trobades, sembla que no hi hagi temps per dedicar-se'l a cultivar el vincle entre aquests equips, els quals són referents dels menors i els joves, aquest fet es trasllada en què en les trobades es caracteritzen per ser fredes, distants i automatitzades en el sentit de pregunta-resposta per a registrar-ho. “La meva opinió de l'EAIA, és que::: [...] potser tarden molt a dir-nos la resposta” (S3, p. 23). “Era tot més per correu que cap altra cosa” (S1, p.8). “En una sala i elles en una llibreta” (S4, p. 29). Sobre tot això, cal entendre que els infants no tenen la mateixa capacitat de reflexió ni perspectiva que una persona adulta, i que a vegades hi ha necessitats de grau major i aprendre a ubicar les responsabilitats té el seu aprenentatge, ja que la tendència és protegir les persones conegudes i atacar les desconegudes, seria el que els passa als infants que han estat retirats, així ho exposa S1 quan diu, “els xiquets odiaven el EAIA, són el pitjor perquè m'han tret de casa” (p. 8), tanmateix, aquesta menor té una percepció més

resilient i no trasllada tota la frustració, si més no, es mostra comprensible amb l'EAIA i segueix, "Jo no ho he vist mai així [...] entenc la seva feina [...] són les primeres en saber que la cosa a casa va malament, ho sospesen" (S1, p. 8). D'aquesta manera també es confirmaria el fet que exposava la Directora General de la DGAIA, quan anteriorment manifestava el fet que les adolescent perdonen d'una manera més natural a l'adult.

9.4.2 Dintre del EAIA.

Sobre tot l'exposat, quan ens endinsem dintre dels EAIA es troba una realitat que pot dificultar el fet d'entaular relacions properes i vincular amb les menors. Tal com s'exposa en l'informe del desembre de 2022 de la DGAIA (2022) hi ha quasi 18000 menors amb expedient obert, dels quals uns 8600 estan en situació de desemparament. Tot això ha de ser gestionat per 57 equips a tota Catalunya on hi ha 470 professionals aproximadament. Per tant, la ràtio aproximada és de 315 menors per equip i 38 menors per professional en referència a la totalitat de menors en expedient obert, i 152 menors per equip i 18 menors per professional per menor en situació de desemparament. Segons aquestes dades, les professionals que han treballat i treballen en l'EAIA manifesten que hi ha una sobrecàrrega important de feina, i que aquest fet dificulta la possibilitat d'entaular relacions de qualitat. "Els EAIA un dels problemes que tenen és la sobrecàrrega de casos, [...]. Al final fan una funció més de diagnòstic, però no de poder intervenir i acompanyar estes famílies, que necessitarien molts més focus" (S5, p. 34). A més a més, hi ha un altre factor rellevant sobre la càrrega de feina, segons exposa la professional de l'EAIA, assumeixen altres casos no contemplats en l'informe. Altrament, és el fet dels joves que han complert la majoria d'edat i necessiten ajuda i truquen a l'EAIA per demanar ajuda; "els nens majors de divuit anys, els quals es troben d'un dia per a l'altre, ja s'ha acabat tot [...] i la persona en qui tenia vinculació era el EAIA, SOS!!" (S6, p. 39). S'entén que en aquest terreny hi ha un humanisme més enllà de la professió, que condueix a assumir tasques que van més enllà de la mateixa llei, és a dir, assumir un encàrrec que no està contemplat perquè siguin aquestes professionals, ara bé, tal com manifesta la mateixa professional, "jo em veig totalment incapaç de penjar el telèfon a un jove pel simple fet de que ha complert els divuit anys" (S6, p. 42).

Per tant, tal com han exposat les professionals, no només tenen una càrrega excessiva de feina per ràtio, sinó que a més a més, assumeixen gestions d'altres persones que tenen o han tingut alguna relació amb el sistema, merament pel simple fet que dintre del sistema hi ha unes persones dotades d'humanisme, repercutint així en una sobrecàrrega.

Si ja en els papers només em sembla que [...] no donem a l'abast [...]. En la pràctica me'n dono compte que anem sobrepassades i mig, [...] el treball que se'ns demana és, vinculat, estudia, proposa, decideix, i quan arribes aquí, amolla. Això no és fa en sis mesos que en teoria diu la DGAIA que és el temps que he de tenir per fer-ho" (S6, p. 39).

9.4.3 Cal Seguir amb aquesta Relació?

Per acabar aquest nucli d'informació, per una banda, cal remarcar el fet que, al llarg del trajecte tot i que les menors manifesten tenir cert descontentament amb els EAIA i que, aquests equips manifesten tenir una sobrecàrrega de feina, en certa manera s'arriba a entaular una relació on hi ha la possibilitat que amb els anys s'hagi generat un vincle, potser no el desitjat, però existent, així ho manifesta la professional de l'EAIA quan exposa el que veu quan es troba amb adults dels quals va ser referent quan eren infants, "encara em recorden, per tant, senyal de que alguna cosa vam fer bé. I saben de que poden comptar amb nosaltres, perquè tenen la desgràcia de que no poden comptar amb les seves famílies" (S6, p. 44). En canvi, per altra banda, cal exposar que segons l'estudi que s'està realitzant des de la DGAIA, la mateixa Directora manifesta que ella sempre havia pensat que era important aquesta relació, però que actualment està detectant i aprenent que potser no és tant necessària com es pensava, ja que els menors usen aquestes figures com un instrument i que al final només necessiten les seves persones de referència, sigui l'educador del pis o la família d'acollida extensa o aliena. "jo sempre havia pensat que si, [...] des de que estic treballant la participació en los xiquets en lo sistema de protecció [...] ho veuen més com un instrument que no pas com un element d'ajuda" (S7, p. 54).

10. Propostes de Millora

Després d'analitzar la informació i discutir-la, l'últim nucli d'informació fa referència a propostes que tenen per objecte millorar la circulació pel sistema de protecció a la infància i l'adolescència, és a dir, les experiències dels menors que hi circulen. En aquest terreny, segons totes les persones entrevistades, i a partir de les seves respostes, s'han co-creat unes propostes de millora, les quals s'han organitzat en dos àmbits fonamentals per beneficiar les experiències d'aquestes menors.

Per una banda, en l'àmbit organitzatiu; primerament, es considera que per evitar la victimització dels infants és necessari la creació de recursos petits, on qui entri no surti fins que estigui preparada per assumir les responsabilitats de la vida adulta, d'aquesta manera s'evita victimitzar-la a través dels recursos, evitar el "síndrome del peloteo" (Barudy y Dantagnan, 2005, p. 65) el qual, segons aquests autors, no els beneficia, perquè els provoca un vincle desorganitzat que repercuteix en les seves conductes. En canvi, d'aquesta manera se'ls proporcionaria una estabilitat.

No pot ser que un xiquet que té problemes de vincle, arribi a un CATE i d'allí marxi a una UFA, de una UFA a un CRAE i d'allí a un pis d'autonomia, perquè en el moment en que aquest està creant-se el vincle [...] de repent la teua mesura canvia, i tot aquell esforç que has fet per poder confiar en persones, t'ho trenquem (S5, p. 31).

Sobre aquest format de proposta, més o menys ho exposen indirectament a través de la insatisfacció de cada una de les menors entrevistades, la primera, juntament amb la seva queixa d'itinerar pels diferents recursos; "al final costa i cansa, i tornar a marxar, és com, JODER! Deixeu-me el meu temps per a ser conscient" (S1, p. 10). Sobre això, la segona acaba pensant, "a veure quan tardo en marxar a un altre centre" (S4, p. 27).

A més a més, dintre d'aquest nou format de recurs es valora la possibilitat que puguin intervenir les mares i els pares, exposant que sembla que el sistema et digui blanc o negre, però la psicòloga manifesta que cada família té la seva tonalitat, i el sistema i les professionals és necessari que s'adaptin, ja que "si els teus pares són col·laboradors, i::: ells poden oferir el 30% del que tu necessites [...] l'aprofitarem" (S5, p. 31). Tanmateix, segons la Directora de la DGAIA, en l'estudi per millorar el sistema que s'està duent a terme des de la institució, el 80% dels entrevistats fins al moment, manifesta que només ha estat en dos centres, per tant, es valora un treball positiu en aquest aspecte si tenim present que anys anteriors hi havia joves que no tenien un lloc establert com a identitat, quelcom important per al creixement i desenvolupament del sentiment de pertinença.

Referent a l'EAIA, es proposen dues modificacions rellevants, per una banda, que sigui itinerant dintre dels recursos, amb el propòsit de facilitar el vincle amb els menors, per altra banda, reduir el volum de feina, sobretot de burocràcia. "És molt més nutritiu tant per al xiquet com per a la tècnica per valorar les coses, que sentar-lo en una sala i fer-li una entrevista" (S5, p. 35), i referent a la burocràcia, la professional de l'EAIA manifesta que "cada vegada més tenim menys temps per veure els infants que és l'important i treballar amb les famílies" (S6, p. 41). Sobre això ho manifesten les menors

entrevistades en el descontentament exposat anteriorment. Ara bé, tal com s'ha exposat anteriorment, des de la DGAIA es valora si és necessari continuar potenciant aquest vincle, sobre això matisa que amb els referents del centre o la família d'acollida possiblement sigui suficient.

I un altre punt és el fet d'assolir la majoria d'edat, tal com exposa González (2015) als divuit anys hom no està preparat per assumir les responsabilitats de la vida adulta, ja que, l'estat d'adulthood no es pot determinar a una edat concreta (p. 451). Sobre això les tres professionals s'han exposat clarament a favor del que exposa González (2015) tal com s'ha dit en el pertinent apartat. En canvi, les menors, manifesten en cert grau estar preparades, ara bé, cal remarcar que saben sobre aquesta etapa de la vida pel que se'ls ha explicat i els desitjos de llibertat, i no pas pel que han viscut. Llavors, per donar resposta aquest aspecte, la psicòloga especialista en trauma proposa que "hauria de ser algo molt més fluit" (S5, p. 36), és a dir, no determinar la majoria d'edat als divuit anys, sinó continuar amb el treball, continuar amb un acompanyament proper fins a valorar la seva completa independència.

Per altra banda, es suggereixen unes millores en l'àmbit d'inversió, primerament invertir en formació de les professionals. S5 manifesta que actualment ja tenim una base teòrica sobre l'atenció amb infants que tenen una història complexa, la qual els ha generat un trauma de gran envergadura i per tant, les professionals han d'estar ben preparades, exposant que "tinguin la part teòrica, que sustenta la seva intervenció, i que si no ho saben fer, que sàpiguen quines són les alternatives per fer-ho millor, no ho podem deixar així a l'atzar" (S5, p. 32), en la mateixa línia segueix la professional de l'EAIA, "el que hem de donar a les professionals són eines per poder fer front als diferents reptes que els hi van plantejant tots els menors" (S6, p. 43). Aquesta inversió formativa i motivacional per a les professionals és necessària perquè les experiències de les menors sigui de qualitat, i no estigui a l'atzar a la intuïció de les professionals, tal com ha exposat S5. Sobre aquest aspecte es refereix que una professional que acaba de finalitzar el grau d'educació social per exemple, i no té experiència en intervenció ni vinculació, és necessària aquesta formació complementària, comparant-ho amb les graduades de medicina, que necessiten una formació especialitzada per accedir a les diferents especialitats. Per tant, exposa que aquestes professionals que treballen amb aquests infants desenvolupen unes tasques especialitzades en recursos especialitzats, necessari per no deixar la intervenció a la simple intuïció.

[...] ens trobem amb això, amb professionals que tenen una millor intuïció, o millor regulació emocional, més assertivitat a l'hora d'acompanyar aquests xiquets, el qual fa que aquests funcionin millor. Però també trobem professionals que no tenen això, i llavors ens trobem que ho deixem al atzar, és a dir, que és un equip educatiu que::

hi ha això, pos podem fer que el recurs funcioni millor i els xiquets puguin reparar més, però que si no, pues (..) (S5, p. 31).

Segonament es proposa invertir majoritàriament amb els acolliments. La mateixa llei, tal com ha exposat anteriorment la professional de l'EAIA, obliga a valorar primer qualsevol mena d'acolliment, essent en última instància l'ingrés en un centre. Tanmateix, ambdues professionals manifesten que sempre serà el més reparador, a més a més, les menors entrevistades, les que estan d'acollida manifesten estar millor, inclús dient que si tornen en un centre resultaria un fracàs; "Jo ara si hagués de tornar en un centre seria un desastre" (S4, p. 28), altrament, les altres menors entrevistades manifesten, per una banda, el fet de sentir-se estimada amb la seva família col·laboradora, i per altra, el fet que ella sempre havia volgut tenir una llar amb referents, tot i que es referia als biològics, aquesta necessitat de tenir unes figures estables és primordial en les vides d'aquests menors. En aquesta línia comenta Barudy i Dantagnan (2005) en referència a les mares i pares, però que és extrapolable a les professionals que treballen directament amb aquests menors:

Proporcionar recursos a los padres para que mejoren sus capacidades parentales es al mismo tiempo facilitar a los hijos modelos más sanos para la crianza de sus futuros hijos. Si a pesar de los recursos proporcionados los padres no pueden mejorar sus competencias, tenemos la posibilidad de ofrecer a sus hijos una acogida familiar o residencial para asegurarles un desarrollo sano como personas (p. 52).

Per acabar, des de la Direcció General de la DGAIA es mostra una postura molt crítica amb el sistema actual quan se li pregunta sobre que s'hauria de millorar, en això actualment s'està treballant en aquesta línia desenvolupant un treball d'investigació. Sobre això, a grosso modo S7 exposa "modificar el model residencial, promoure els acolliments familiars, millorar les polítiques de prevenció, fer la DGAIA més amable" (p. 57) i un llarg etcètera que està emmarcat dintre del document que es va presentar al febrer del 2023 anomenat, Pla de millorar del sistema de protecció de la infància i l'adolescència de Catalunya⁴, que pretén millorar tot el sistema de protecció per generar una major estabilitat emocional dels menors, millorant la metodologia de centre i potenciant l'acolliment i afavorint la professionalització i reconeixement de les professionals.

⁴ <https://www.observatoriodelainfancia.es/oia/esp/descargar.aspx?id=8242&tipo=documento>

11. Conclusió

Recuperant la pregunta d'investigació sobre com són les experiències dels menors que circulen pel sistema de protecció a la infància i l'adolescència, precedit per l'objectiu de visibilitzar experiències del sistema de protecció a la infància i l'adolescència de Catalunya, posant èmfasi a les percepcions i a les emocions dels menors, es podria dir que l'objectiu s'ha assolit satisfactòriament en la mesura del possible, ja que la mostra d'investigació d'aquest treball ha estat reduïda i acotada a les característiques del treball d'investigació. Tanmateix, a partir de la informació obtinguda s'ha pogut donar resposta a la pregunta d'investigació, car no només s'ha pogut obtenir informació sobre el sistema, sinó que, a més a més, s'ha pogut aprofundir en cada cas, tant per la part dels menors com per la part de les professionals que treballen amb aquests o que treballen directament dintre del sistema.

A propòsit d'això, en aquest treball s'ha pogut analitzar els diferents protocols que se segueixen dintre del sistema i com repercuteixen i afecten els menors. Tanmateix, els mateixos han descrit les seves experiències dintre del sistema i com s'han sentit en cada moment, fet que ha permès aprofundir en l'impacte emocional. Sobre tot això, cal destacar el paper fonamental que tenen les professionals externes que treballen amb aquests menors com les que estan directament dintre del sistema, ja que són les qui treballen amb els menors dia a dia, i són les qui transmeten aquesta relació, aprofundint en aquells aspectes en què es mostren més conservadores i més crítiques. També cal destacar el paper crític de la DGAIA, la qual treballa per millorar el sistema de protecció, i en conseqüència, aquestes experiències.

A grans trets, és rellevant com el sistema actual cobreix les necessitats bàsiques de tots els menors, com els protocols emmarcats dintre de la llei de protecció de 2010 és primordial per al benestar d'aquests. Ara bé, hi ha un aspecte fonamental, que és l'impacte que causa en els menors la metodologia actual per proporcionar-los l'assistència necessària a cada etapa de la seva vida. Concretant més, com impacta emocionalment estar en un centre per primera vegada i que hi hagi més de trenta menors; també com el fet de circular de recurs en recurs genera un cansament en aquests, a més d'incrementar la desconfiança i el fet de tornar a vincular una vegada darrere l'altra en cada canvi de centre o pis, tot això a joves que han sofert un trencament de vincles i que constantment el mateix sistema repeteix aquest trencament, sobretot quan assoleixen la majoria d'edat, un aspecte merament temporal que no té res a veure amb el creixement personal, i que a la vegada fa que aquests menors vagin a contrarellotge en el seu desenvolupament. Sobre això també cal destacar la posició de

la professional que defensa que tots els vincles sumen, però els menors en cap cas han manifestat viure-ho així. Sobre aquest punt, cal remarcar el fet que des de la DGAIA s'està treballant en aquesta línia, ja que dels joves entrevistats en el seu estudi d'investigació, aproximadament, el vuitanta per cent dels menors manifesten haver estat només en dos centres.

Un altre aspecte que s'ha detectat és l'excés de càrrega burocràtica en les professionals, aquesta realitat impedeix que les professionals de l'EAIA puguin generar vincles més fermes per poder treballar amb els menors, aquest fet sembla que provoqui en les menors un cert grau de descontentament amb les professionals de l'EAIA, almenys mentre estan dintre del sistema, ja que segons la professional de l'EAIA manifesta que quan es troba amb algun adult del qual ella en va ser referent, aquest la recorda, i matisa que alguna cosa van fer bé arribats en aquest punt; ara bé, des de la Direcció de la DGAIA, tot i que pensava en la necessitat de potenciar aquest vincle, actualment ho posa en dubte, ja que molts joves manifesten que tenen l'EAIA més com una eina per aconseguir quelcom, que no pas com un recurs d'ajuda, aquest fet el compara amb qualsevol menor, els quals només necessiten un o dos referents, per tant, amb l'educador del centre o la família d'acollida ja és suficient, d'aquesta manera també s'evitaria la victimització.

A propòsit d'això, per millorar les experiències dels menors dintre del sistema cal destacar el fet d'evitar la circulació de centre en centre dels menors, amb el propòsit d'eleva el grau d'estabilitat. Seguint en la mateixa línia, invertir en les professionals; millorar la formació, ara que segons la psicòloga experta en traumateràpia en infants, ja existeix una base teòrica, doncs, és d'especial importància aquesta formació perquè cal entendre que s'està treballant en infants que tot el que tenen per sobre els ha fallat, cal generar un vincle positiu i treballar aquest trastorn socioemocional que se'ls ha generat a causa de la situació de desemparament, tanmateix, tenir eines perquè les professionals puguin donar respostes a cada repte que se'ls plantegi, sobre això, la DGAIA ja ha executat accions per poder decretar aquesta especialització de les professionals. I l'últim aspecte a millorar és l'acolliment, ja que per molt beneficiós i perfecte que pugui ser un centre, les menors entrevistades han expressat directament i indirectament una necessitat imperant de tenir uns referents estables a la seva vida, i això és quelcom que la institució no els pot donar, car les menors per a les professionals és la seva feina, però les professionals per a les menors són les seves referents amb qui vinculen, i tot i que hi ha grans professionals, fora de la feina hom té la seva situació i és lícit prendre decisions.

Per acabar, cal destacar que, a banda de l'objectiu d'aquest treball, la professional de la psicopedagogia té un paper rellevant en aquest terreny sociocomunitari. Com s'ha pogut observar trobem uns menors

amb unes necessitats, unes professionals que per motius burocràtics o altres no assoleixen aspectes primordials com és el fet de vincular amb aquests. Sobre aquest aspecte, gràcies a aquest treball es valora positivament la possibilitat d'introduir la psicopedagogia en aquest àmbit; ja que, com es pot comprovar, ens trobem amb menors que tenen unes necessitats i cal adaptar el sistema a aquestes, de la mateixa manera que un recurs formatiu adapta el seu currículum als seus alumnes si escau. Tanmateix, com s'ha esmentat, cal invertir en la formació de professionals, per tant, en funció de les necessitats que aquestes professionals de la psicopedagogia vagin detectant poden desenvolupar materials formatius per mantenir actualitzades a les professionals que treballen amb aquests menors proporcionant-los eines per a la intervenció i la vinculació. Finalment, cal destacar també la tasca orientativa que pot desenvolupar a les diferents professionals de la intervenció directa i direccions dels centres, com també la tasca avaluativa que pot realitzar sobre els diferents entorns, metodologies de treball o de casos individuals en les diferents etapes vitals dels menors, amb el propòsit de millorar les seves experiències.

Referències Bibliogràfiques

- Asociación Psicopedagogía. (27 de enero de 2023). *Conferencia UOC COPOE: El profesional de la psicopedagogía en el ámbito socio-comunitario, no formal*. [Archivo de Vídeo]. <https://www.youtube.com/watch?v=FV2GITHPm2k>
- Ayala, R. (2008). La metodología fenomenológico-hermenéutica de M. Van Manen en el campo de la investigación educativa. Posibilidades y primeras experiencias. *Revista de investigación educativa*. 26(2), 409-430.
- Badia A., Mauri T., i Monereo, C.(Coord.) (2006). *La pràctica psicopedagògica en educació no formal. Volum II*. FUOC.
- Badia, A., i Mauri, T. (Coords.) (2006). *Capítol 2: Les pràctiques psicopedagògiques en contextos d'educació no formal*. FUOC.
- Barudy, J., i Dantagnan, M. (2005). *Los Buenos tratos a la infància. Parentalidad, apego y resiliència*. Editorial Gedisa.
- Barudy, J., i Dantagnan, M. (2010). *Los desafíos invisibles de ser madre o padre. Manual de evaluación de las competencias y la resiliència parental*. Editorial Gedisa.
- Barudy, J., i Dantagnan, M. (2011). *La fiesta màgica y realista de la resiliència infantil*. Editorial Gedisa.
- Barudy, J., i Dantagnant, M. (2010). *Los desafíos invisibles de ser madre o padre. Manual de evaluación de las competencias y la resiliència parental*. Editorial Gedisa.
- Bauman, Z. (2002). *Modernidad líquida*. Madrid: FCE.
- Bolea, E., i Càrcel, E. (2019). *Eix 1: Condicions socials, jurídiques i institucionals. EL marc social de l'avaluació psicopedagògica*. Editorial UOC.
- Bolea, E., i Càrcel, E. (2019). *Eix 2: Marc de referència psicopedagògic. El marc conceptual en què se sustenta l'avaluació i intervenció psicopedagògica*. Editorial UOC.

Bolea, E., i Cárcel, E. (2019). *Eix 3: L'avaluació psicopedagògica: principis. Una concepció de l'avaluació com un procés permanent d'indagació col·legiada*. Editorial UOC.

Bolea, E., i Cárcel, E. (2019). *Eix 4: L'avaluació: processos i àmbits d'actuació. Coneixements, temporalitat, etapes i contextos en el procés d'avaluació*. Editorial UOC.

Bolea, E., i Cárcel, E. (2019). *Eix 5: Estratègies i instruments d'indagació. L'avaluació psicopedagògica com a artesanía*. FUOC.

Bolea, E., i Cárcel, E. (2019). *Eix 5: Estratègies i instruments d'indagació. L'avaluació psicopedagògica com a artesanía*. Editorial UOC.

Casanovas, N., Carrasco, C., Izquierdo, E., Ortín, M., Pérez, L., Romero, V. i Haro, D. (Coord.) (2011). *Didàctica de l'educació infantil*.
https://ioc.xtec.cat/materials/FP/Recursos/fp_edi_m02_/web/fp_edi_m02_htmlindex/index.html

Casas, A., i Velázquez, L. (2020). *Els serveis de protecció a la infància i l'adolescència. Marcs legals, processos d'actuació i treball amb famílies*. FUOC.

Código Civil [CC]. Real Decreto de 24 de julio de 1889. 25 de julio de 1889 (España).

Código Civil de España. 11 de enero de 2023. En *Wikipedia*.
https://es.wikipedia.org/wiki/C%C3%B3digo_Civil_de_Espa%C3%B1a

Constitució Espanyola [Const.]. 6 de desembre de 1978 (España).

Convención sobre los derechos del niño. 21 de març de 2023. A *Wikipedia*.
https://es.wikipedia.org/wiki/Convenci%C3%B3n_sobre_los_Derechos_del_Ni%C3%B1o

Declaració dels Drets de l'Infant. 9 octubre de 2022. A *Wikipedia*.
https://ca.wikipedia.org/wiki/Declaraci%C3%B3_dels_Drets_de_l%27Infant

Declaració Universal dels Drets de l'Infant. Resolució de l'Assamblea General 44/25 de 20 de novembre de 1989.

Declaració Universal dels Drets Humans. 9 abril de 2023. A *Wikipedia*.
https://ca.wikipedia.org/wiki/Declaraci%C3%B3_Universal_dels_Drets_Humans

Declaració Universal dels Drets Humans. Resolució 217 A (III) de 10 de desembre de 1948.

Derechos del niño. 9 de març de 2023. A *Wikipedia*.
https://es.wikipedia.org/wiki/Derechos_del_ni%C3%B1o

Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (2022). *Informe estadístic mensual. Desembre de 2022*. [Arxiu PDF]. Extret de:
https://dretssocials.gencat.cat/web/.content/03ambits_tematicos/07infanciaiadolescencia/dades_sistema_proteccio/2022/2022_12_informe_DGAIA.pdf

Equipo Norai (2007) *La inquietud al Servicio de la educación. La residencia infantil Norai y sus apuestas pedagógicas*. Editorial Gedisa.

Estatut de Autonomia de Catalunya [Est.]. 18 de juny de 2006 (Espanya).

Fàbregues, S., Meneses, J., Rodríguez-Gómez, D., i Paré, M.H. (2016). *Técnicas de investigación social y educativa*. Editorial UOC.

González, E. (2015). *Psicología del ciclo vital*. Editorial CCS.

Instrumento de Ratificación de la Convención sobre los Derechos del Niño, adoptada por la Assamblea General de las Naciones Unidas de 20 de noviembre de 1989. 31 de diciembre de 1990. BOE num. 313.

Izcarra, S.P. (2014). *Manual de investigación cualitativa*. Editorial Fontamara.

Janusz Korczak. 24 de desembre de 2022. https://es.wikipedia.org/wiki/Janusz_Korczak

Ley 21 de 1987. Por la que se modifican determinados artículos del Código Civil i de la Ley de Enjuiciamiento Civil en materia de adopción. 11 de noviembre de 1987. BOE. Num. 275.

Ley Orgánica 1 de 1996. De Protección Jurídica del Menor, de modificación parcial del Código Civil y de la Ley de Enjuiciamiento Civil. 17 de enero de 1996. BOE num 15.

Llei 12 de 2007. De Serveis Socials. 11 d'octubre de 2007. DOGC. Num. 4990.

Llei 14 de 2010. Dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència. 27 de maig de 2010. DOGC num. 5641.

Llei 14 de 2010. Dels Drets i les Oportunitats en la Infància i l'Adolescència. 27 de maig de 2010. DOGC. Num. 5641.

Medel, E. (2016). *Infancias contemporáneas. Retos educativos*. Editorial UOC.

Medel, E., (2016). *Infancias contemporáneas. Retos educativos*. Editorial UOC.

Meneses, J., Bernabeu, J., Bonillo, A., Eiroa-Orosa, F.J., Rodríguez-Gómez, D., Valero, S., i Valldeoriola, J. (2018). *Intervenció educativa basada en evidències científiques*. Realització editorial: Oberta UOC Publishing, SL.

Ordre BSF 331 de 2013. Per la qual s'aproven les llistes d'indicadors i factors de protecció dels infants i els adolescents. 18 de desembre de 2013. DOGC, num. 6530.

Planella, J. (2017). *Noves mirades de la psicopedagogia. Enfocaments, actes, paraules*. FUOC.

Planella, J., i Moyano, S. (2012). *Practicum III: Anàlisi de la pràctica educativa*. Editorial UOC

Pujal, M. (2015). *Apunts de psicologia social: La identitat (el self)*. FUOC.

Quecedo, R., y Castaño, C. (2002). Introducción a la metodología de investigación cualitativa. *Revista de Psicodidáctica*. (14), 5-39.

Real Decreto de 24 de julio de 1889. Por el que se publica el Código Civil. Gaceta de Madrid num. 206.

Riba, C. (2014). *Mètodes d'investigació qualitativa*. FUOC.

Sancho, J. (2018). *Com escriure i presentar un bon treball acadèmic. Guia pràctica per a estudiants i professors*. EUMO Editorial.

Sañudo, L.E. (2006). La ètica en la investigació educativa. *Revista Hallazgos*. (6), 83- 98.
<https://www.redalyc.org/articulo.oa?id=413835165006>

Tamayo, N. (2010). *Carta de Drets i Deures dels nens, nenes i adolescents que viuen en centres*. Editorial 9·disseny.
<http://www.sindic.cat/site/files/144/Carta%20drets%20i%20deures%20nens%20centres.pdf>

Annex**Entrevistes****ENTREVISTA MENORS**

Les entrevistes són semiobertes, fet que pot permetre sortir de l'esquema establert si es detecta algun nucli d'informació focalitzat amb la temàtica objecte d'aquest estudi; retornant a l'esquema quan s'hagi obtingut la informació rellevant.

Primerament farem una introducció per trencar el gel i vincular amb la persona entrevistada. Posteriorment entrarem en matèria.

1. **INTRODUCCIÓ:** Li preguntarem de forma general si recorda tot el seu procés i tots els moments que va viure des de que va entrar al sistema, i que ens expliqui de forma genèrica com ho va viure. Posarem èmfasi en l'aspecte emocional i com s'ha sentit i que opina del que ha viscut.
2. **MOMENT DE LA RETIRADA:** Se li preguntarà pel primer moment, el de la retirada. Ho recorda? Com va ser? Com ho va viure? Com creu que va actuar el sistema? Que li dirà al sistema per a que millori aquella intervenció?
3. **INGRÉS AL CENTRE D'ACOLLIDA:** Els primers moments al sistema. Quan va ingressar com va viure? Com van actuar amb ella? Li van notificar el motiu pel qual estava allí? Ho recorda?
4. **CANVIS DE RECURSOS:** quan has marxat a un altre recurs com t'ho han notificat? El fet de marxar d'un lloc a un altre així perquè unes altres persones ho consideren o perquè el sistema així ho dicta com ho has viscut? Com se t'ha notificat aquest canvi? Consideres que al llarg del teu pas pel sistema se t'ha tingut en compte? T'has sentit escoltada pels teus referents? Com has viscut la separació d'amistats o germanes quan algú dels dos o més han hagut de canviar de recurs perquè s'ha decidit des de la institució? Que opines al respecte? S'han de valorar els vincles que teniu dintre dels centres? Creus que ho tenen present?
5. **RELACIÓ EAIA:** Que tal ha estat la teva relació amb les referents del EAIA? Has mantingut un bon vincle? Com t'han fet sentir? Que en penses del EAIA?
6. **ACOLLIMENT, FAMÍLIA COL-LABORADORA, FAMÍLIA EXTENSA:** independentment de si has estat en algun d'aquests nuclis, consideres que són millor que un centre? Perquè? Creus que hagués estat millor anar a viure en algun d'aquests nuclis familiars o millor entrar en un centre?
7. **MAJORIA D'EDAT:** Que opines sobre el fet de ser tutelada i que als 18 anys, com ets major d'edat "puguis fer el que vulguis"? Et sents preparada? Consideres que com tens 18 anys t'han abandonat? Continues tenint suport per part de la institució? De quina manera en cas que si?
8. **CLOENDA:** Que milloraries del sistema per a que els futurs infants tinguin una experiència millor que la teva? Estar clar que l'ideal sempre és tenir una família que et recolzi, com be se sap, en moltes ocasions això no és possible, creus que entrar a un centre és la millor solució? O consideres alguna altra possibilitat? I si no hi ha altra possibilitat? Finalment, que opines que una professional treballi per a mantenir un vincle amb els infants al llarg de tot aquest temps, inclús abans del desemparament de la seva família, amb el propòsit que no se senti mai sol, i que sigui una persona de confiança per a l'infant?

ENTREVISTA A LES PROFESSIONALS.

Aquesta entrevista es pot veure modificada i adequada a cada professional, aquests punts són genèrics per a les professionals, cal tenir en compte que en funció de les respostes dels menors també es poden tenir present altres aspectes rellevants que puguin sorgir en les seves entrevistes. A més a més, les entrevistes són semiobertes, fet que pot permetre sortir de l'esquema establert si es detecta algun nucli d'informació focalitzat amb la temàtica objecte d'aquest estudi; retornant a l'esquema quan s'hagi obtingut la informació rellevant.

Introducció sobre el tema del meu treball de fi de màster. I proporcionar un espai per a que es presenti.

1. Parlar sobre la seva visió del sistema de protecció a la infància, i quina relació creu que entaula amb els infants des del primer dia que els retira del seu nucli familiar, durant tot el procés fins que compleixen la majoria d'edat.
2. Els infants recorden el dia que van ser separats del seu nucli familiar. Com creus que pot afectar això a l'infant en el seu desenvolupament personal, social i psicològic?
3. La relació que entaulen els diferents EAIA que opines? Creus que entaulen uns vincles positius amb els infants i adolescents, al final quan demanen permisos és aquest l'organisme competent. Creus que cuiden la relació amb ells durant tot el seu camí institucional?
4. Veus positiu el fet que els infants i els adolescents vagin canviant de recurs sigui per edat i pel projecte de vida? O creus que el millor seria sentir-se el més estables possibles i estar sempre en un mateix recurs i vincular més profundament amb les professionals? Com veus la figura de l'educadora social, tenint en compte que vinculen amb els menors però al final és la seva tasca professional, després poden canviar de feina, faran les seves vacances, pot danyar aquesta relació el vincle amb els menors?
5. Creus que als divuit anys estan preparats per desvincular-se d'aquesta manera del sistema després de tants anys?
6. Al llarg del camí que consideres que és el que més els afecta de la seva relació amb el sistema? Per exemple, el dia de la retirada, el fet de sentir-se com una pilota d'anar a un centre a un altre sense poder decidir res, "síndrome del peloteo" (Barudy y Dantasgnan, 2005, p. 65).
7. Per acabar, com veuries la possibilitat de que existeixi una figura que pugui acompanyar i entaular un vincle en infants que estan en situació de risc, amb el propòsit que, si es declara el desemparament, almenys aquests infants tinguin una figura externa amb qui confiar i que també, aquesta els acompanyi al llarg del camí institucional, o bé consideres que aquesta figura ja existeix en el sistema? O per altra banda, que opines d'aplicar la metodologia que s'aplica a Nova Zelanda, on es crea una taula rodona, amb els serveis socials, la família i la família extensa i amistats properes si escau amb una figura neutra que faci de mediatra i es prengui una decisió sobre el problema, amb el propòsit d'evitar la institucionalització?

